

WASA DAGBLAD

Nr 34 Söndagen den 24 augusti 2025

ISSN 2954-2448

En bro till Umeå!

Museidag i dag - gratis inträde

Galleriaveckan också i Vasa

Skolornas-sommarlov?

Botnia Industiral Day 9.9

Putin och Ryssland i en fälla

WASA DAGBLAD

HÄR FINNS VI:
vpress.ovh

I DAG

Går Putin och Ryssland in i en fälla?

ALLA KRIG TAR förr eller senare slut. Så kommer det också att bli med Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina. Hur det slutar för Ukraina vet vi inte – men vi kan hoppas på att landet lyckas försvara sin frihet, återuppbygga sin stat och närma sig Europa. Hur det däremot slutar för Ryssland är lättare att ana.

Den ryska armén, en gång fruktad som en av världens största, har till stor del förintats på Ukrainas åkrar. Hundratusentals unga män har offrats i meningslösa stormningar, där soldaternas liv har vägt lättare än ett stycke erövrade jord. Den moderna krigsutrustning som Moskva gärna ville visa upp har krossats av ukrainska drönare, precisionsrobotar och västerländsk teknologi. Den materiella och mänskliga förlusten är enorm – och oersättlig. Hundratusentals krigsinvalider kommer att kräva enorma resurser för uppehälle och rehabilitering.

Samtidigt befinner sig Rysslands ekonomi i fritt fall. Sanktionerna biter, kapitalet flyr och tilltron till rubeln eroderar. Inflation hotar att förvandlas till hyperinflation, medan statsbudgeten töms på att finansiera ett hopplöst krig. Rysslands ekonomiska styrka var redan före kriget begränsad, byggd på olja, gas och råvaror. Nu riskerar landet att sjunka ner i en långvarig depression, där svält och missnöje kan växa fram.

När den militära makten är krossad och den ekonomiska basen urholkad återstår frågan: vem tjänar på detta? Här uppenbaras fällan. USA och Kina har båda intresse av att Ryssland fortsätter att blöda i Ukraina. Washington ser hur den gamla

ärkefienden utarmas utan att en enda amerikansk soldat behöver sättas in. Peking ser samtidigt hur ett svagare Ryssland öppnar nya möjligheter i Asien. Vissa bedömare talar redan om Kinas långsiktiga ambitioner i södra Sibirien, kanske till och med i Vladivostok – områden som en gång var omstridda mellan de båda stormakterna.

USA vill befästa sitt inflytande i södra Asien, och Kina vill trygga sina egna gränser och råvaruförsörjning. Så länge Ryssland fortsätter kriget försvagas landet dag för dag. Det är därför varken i Kinas eller i USA:s intresse att se ett snabbt slut på konflikten. Tvärtom tjänar de på att Moskva bränner sina sista reserver i Ukraina.

Putin gick i fällan när han underskattade Ukrainas motståndsvilja och överskattade sin egen armés styrka. Han trodde att invasionen skulle bli en snabb seger och en bekräftelse på Rysslands stormaktsstatus. Resultatet har blivit det motsatta: internationell isolering, ett söndertrasat försvar, en kraschande ekonomi och ett land som alltmer reduceras till en juniorpartner i Pekings skugga.

Historien visar att imperier ofta

faller genom övermod. Sovjetunionen föll inte på grund av en yttre invasion, utan på grund av inre svaghet och ekonomisk utmattning. Putins Ryssland riskerar att möta samma öde. Skillnaden är att det denna gång sker inför världens ögon, i realtid, på Ukrainas blodiga slagfält.

Frågan är därför inte om Putin och Ryssland sitter fast i en fälla, utan hur länge de kan kämpa innan hela konstruktionen rämbar.

Photo Supplement

Photo Supplement - vpress.obh

VASA

Diskussionsmöte om klimatberedskap i Vasa

HUR PÅVERKAR klimatförändringen Vasabornas vardag och säkerhet – och hur kan vi förbereda oss på dem? Dessa frågor diskuteras onsdagen den 3 september vid ett invånarmöte i Dramasalen på Vasa huvudbibliotek.

Tillställningen inleds med kaffe kl. 16.30 och diskussionen börjar kl. 17. Programmet avslutas ca kl. 19. Du kan

delta i evenemanget utan specialkunskaper, och du kan också delta i diskussionen på svenska och engelska. Stadens mål är att höra invånarnas åsikter om hur effekterna av klimatförändringen, såsom värmeböljor och rikliga regn, återspeglas i vardagen och hurdana anpassningsbehov det finns. Samtidigt funderar man på hur staden kan stöda stadsbornas beredskap att förbereda sig för förändringar.

Resultaten av diskussionen kommer att användas i stadens arbete för att

anpassa sig till klimatförändringen. Evenemanget stöds av EU:s MIP4A-dapt-projekt och leds av en expert från Tyrsky-Konsultointi Oy.

Vasa har valts till Årets gröna stad i Europa 2026, vilket lägger extra vikt vid klimatarbete och främjande av hållbar utveckling.

Anmälan stänger den 31 augusti och görs via stadens hemsida.

Källa: Vaasa.fi

NYHETER

DENNA TIDNING KAN MAN LÄSA VAR SOM HELST

Denna tidning kan man läsa var som helst, som här i Helsingfors

BLOGGSKRIBENTER

Skriv i Wasa Dagblad – Vi söker blogg-författare!

Älskar du att dela med dig av dina tankar, erfarenheter eller kunskaper? Wasa Dagblad söker nu engagerade blogg-skribenter som vill skriva intressanta och inspirerande texter för våra läsare.

Oavsett om du gillar att skriva om lokala nyheter, kultur, livsstil, företagande eller personliga reflektioner – din röst är välkommen hos oss!

Att skriva för *Wasa Dagblad* är ett utmärkt sätt att nå en bredare publik, knyta kontakter och utveckla din kreativitet. Ingen tidigare erfarenhet krävs – allt du behöver är idéer och

entusiasm! Vi uppskattar olika perspektiv och nya röster som speglar vår gemenskap.

Intresserad? Skicka din bloggidé eller ett kort prov till oss, så publicerar vi gärna dina texter. Var med och gör *Wasa Dagblad* till en plats för meningsfulla diskussioner och engagerande berättelser!

Kontakta oss på wasadagblad@gmail.com för mer info. Vi ser fram emot att höra från dig!

SUNDOM

Loppisrace i Sundom i dag

SUNDOM fylls i dag av fyndjägare och försäljare när den traditionella loppisrundan ordnas i byn. Evenemanget, som blivit en årlig tradition, pågår söndagen den 24 augusti mellan klockan 10 och 14.

Runtom i Sundom håller byborna öppet sina gårdar, garage och uthus för att sälja allt från kläder och leksaker till möbler och husgeråd. Konceptet ”här och där-loppis” innebär att varje försäljare står på sin egen gård, och besökarna kan följa en gemensam karta för att hitta runt bland alla försäljningsställen.

Samtidigt ordnas det populära bakluckeloppiset vid Sundom ungdomsförenings (UF) lokal. Där kan vem som helst dyka

upp och sälja direkt från bilens baklucka – ingen förhandsanmälan behövs.

För den som blir hungrig eller sugen på något sött erbjuder Sundom UF även servering vid lokalen: kaffe med dopp, limsa, våfflor, grillkorv och godis finns på menyn. På området finns också toaletter för besökare.

Den som vill planera sin loppisrunda i förväg kan ladda ner kartan över alla försäljningsställen via arrangörernas webbplats: sundomloppisrace.fi/karta2025.

Loppisracet lockar varje år både Sundombor och långväga besökare. För många är dagen inte bara ett tillfälle att fynda utan också en chans att umgås, träffa bekanta och uppleva gemenskapen i byn.

NYHETER

NYA TRANSPORTLEDER

Tankesmedjan Agenda: Motorväg till Tammerfors och bro till Umeå

TANKESMEDDJAN AGENDA presenterar en ambitiös vision för Finlands infrastruktur med två storskaliga projekt: en motorväg mellan Tammerfors och Vasa samt en fast förbindelse över Kvarken till Umeå. Båda projekten bedöms vara långsiktigt samhällsekonomiskt lönsamma.

Tankesmedjan Agenda presenterar i rapporten "I takt med tiden: En färdplan för Finlands framtida infrastruktur" en vision för ett Finland som satsar på att stärka sin infrastruktur och framtida konkurrenskraft. Rapporten, skriven av nationalekonomen Theo Herold från Svenska Handelshögskolan, lyfter fram två centrala infrastrukturprojekt som skulle kunna transformera Finlands transportlandskap.

Motorväg skulle spara 30 minuter per resa

Motorvägssträckan Tammerfors–Vasa skulle minska restiderna med upp till en halvtimme per resa och spara in över fem dygn per år för pendlare och godstransporter. Den nuvarande vägsträckan är enligt rapporten en av landets mest belastade och olycksdrabbade, med 46 identifierade farliga anslutningar.

Kostnaden för motorvägen uppskattas till cirka 1,38–1,54 miljarder euro, vilket skulle finansieras genom EU-stöd, tullavgifter och offentlig-privata partnerskap. Förutom kortare restider skulle projektet innebära ökad produktivitet, lägre logistikkostnader och bättre trafiksäkerhet.

Kvarkenbron skulle förkorta resan från åtta timmar till en

Det andra storskaliga projektet är en fast förbindelse över Kvarken mellan Vasa och Umeå. Idag tar det åtta timmar att resa landvägen mellan Vasa och Umeå. Med en fast Kvarkenförbindelse kortas det till en timme.

Enligt Herolds rapport skulle bron skapa en integrerad ekonomisk zon mellan Finland och Sverige samt öppna nya möjlighe-

ter för export, utbildningssamarbete, turism och gemensam försörjningsberedskap inom EU och Nato.

Kostnader och finansiering

I Trafikledsverkets senaste förstudie från år 2025 skulle kostnaden för en förbindelse bestående enbart av en bro och landsväg variera mellan 5 till 8 miljarder euro. Herold föreslår i sin rapport en kostnad på 3–5 miljarder euro för en vägförbindelse.

Finansieringen skulle enligt förslaget ske genom 30 procent EU-stöd, medan resterande del täcks via statliga lån och avgifter. Med EU-finansiering, tullavgifter och möjliga partnerskap mellan offentlig och privat sektor kan investeringarna täcka sina löpande kostnader.

Politiskt stöd från regeringen

Vid rapportlanseringen i Vasa uttryckte undervisningsminister Anders Adlercreutz, som även är ordförande för tankesmedjan Agenda, stöd för visionen. "Regeringen har fattat många beslut som gynnar tillväxten, för att vi ska få trenden att svänga behövs nu ett samhällsklimat som andas optimism", säger Adlercreutz.

Europa- och ägarstyrningsminister Joakim Strand, som skrivit en kommentar till rapporten, betonar vikten av att våga satsa. "Det här är inte bara väg och betong – det är en investering i jobb, säkerhet och framtidstro. När andra tvekar, måste vi leda", konstaterar Strand.

Långsiktig samhällsnytta

Rapporten argumenterar för att båda projekten skulle ge betydande samhällsekonomisk avkastning genom kortare restider, minskade transportkostnader och ökad trafiksäkerhet. Kvarkenbron skulle dessutom stärka integrationen med Sverige och Europa samt förbättra Finlands strategiska position inom EU och Nato.

Motorvägen och Kvarkenbron medför stora utgifter, men samtidigt är de investeringar som binder samman Finland med Norden och Europa, stärker landets beredskap och gör regionerna mer attraktiva att bo, arbeta och investera i.

Tankesmedjan Agenda

Tankesmedjan Agenda är en liberal tankesmedja med stark nordisk och europeisk förankring som jobbar på svenska, för en levande tvåspråkighet i Finland, i en global värld. Agenda är en del av Svenska Bildningsförbundet

NYHETER

SKOLORNAS SOMMARLOV

Skolornas sommarlov borde flyttas

Undervisningsminister och SFP:s ordförande Anders Adlercreutz vill flytta skolornas sommarlov två veckor framåt. Han menar att nuvarande system inte längre passar dagens behov och gör det svårt för familjer att planera sin ledighet.

Enligt Adlercreutz ligger Finland i otakt med resten av Europa. I de flesta europeiska länder infaller semestern i juli och augusti, medan finländska familjer ofta börjar sitt sommarlov redan i juni. Detta skapar utmaningar både för familjer och för arbetslivet.

– Vårt nuvarande system är en rest från en tid då skolarbetet anpassades till jordbrukets rytm, med sådd och skörd. I dag ser arbetsåret helt annorlunda ut, säger Adlercreutz.

Lättare för familjerna
För de flesta föräldrar är det enklare att ta semester i juli och augusti än i juni. En senarelagd skolstart skulle därför underlätta familjernas vardag och främja välmåendet. Samtidigt skulle förändringen gagna företagen, som idag ofta har svårt att anpassa sig till familjernas sommarplaner.

– Att flytta sommarlovet skulle vara en vinst på många plan. Familjerna kunde planera sin fritid bättre, företagen skulle få stabila förutsättningar och den inhemska turismen skulle

få en längre säsong, säger Adlercreutz.

Ny chans för turismen
Turismen är en av de branscher som tydligt påverkas av sommarlovets tidtabell. I skärgården tar den inhemska efterfrågan ofta slut tvärt när skolorna börjar i början av augusti.

– Eftersom en stor del av det europeiska resandet sker i augusti blir det svårt att locka turister till Finland om det inhemska utbudet minskar när skolorna startar. Det påverkar både tjänster och företag direkt, konstaterar Adlercreutz.

Utredning pågår
Undervisnings- och kulturministeriet har redan startat en utredning om frågan. Syftet är att kartlägga både möj-

ligheter och utmaningar med ett senarelagt sommarlov. Frågan är komplex, eftersom den även berör studentskrivningarna, högskolornas urval och småbarnspedagogiken.

– Det är viktigt att vårterminen inte blir för lång. En naturlig del av lösningen kunde vara ett längre påsklov, säger Adlercreutz.

När utredningen är klar fortsätter diskussionerna i regeringen. Eftersom initiativet inte finns i regeringsprogrammet krävs politiska förhandlingar för att gå vidare.

– Jag hoppas att vi kan hitta lösningar som stärker både familjernas välmående och företagets verksamhet. Där det finns vilja, finns det en väg, säger Adlercreutz.

NYHETER

METVIKENS TRAFIKPARK

Vasa nyaste och minsta stadsdel

METVIKENS trafikpark, som invigdes för ett år sedan, har snabbt blivit en populär mötesplats för barnfamiljer. Parken ligger i Metvikens aktivitetspark och erbjuder barn en chans att på lekfullt sätt lära sig om trafikregler och vardagsliv i staden.

Den 640 meter långa banan kan upplevas med trambil, cykel eller till fots. Trafikparken fungerar som en miniatyrversion av Vasa, där barnen kör runt bland småskaliga modeller av stadens mest kända byggnader och platser. Här finns stadshuset, järnvägsstationen, Alkula gård, Brändö universitet, trähus från Sandviken, glasskiosken vid Fiskstranden och klockstapeln i Gamla Vasa. Även salutorget, rondeller, plankorsningar och trafikljus har fått plats i miniatyrstadsdelen – komplett med en egen buss, bensinstation och till och med ett vattentorn.

– Vi brukar säga att trafikparken är Vasa i miniatyr. Barnen får träna sina trafikfärdigheter på ett roligt sätt, och det blir en lektion i både trafikvett och stadens historia, säger ungdomsservicen, som ansvarar för parkens verksamhet.

Parken använder egna trambilar och cyklar. Rekommenderad ålder för att köra trambil är 6–12 år, men även yngre barn mellan 4 och 6 år får köra om en vuxen går bredvid. Hjälms rekommenderas alltid, men egna fordon är inte tillåtna.

Körturerna bokas på plats. På vardagar startar nya turer varje halvtimme, medan turerna på helgerna förnyas var 20:e minut. Dagens sista tur inleds en halvtimme före stängning. Gruppbokningar görs via e-post.

Trafikparken är helt gratis att besöka och håller öppet från och med den 2 maj 2025.

Öppettider:

måndag–fredag kl. 12.00–18.00

lördag–söndag kl. 12.00–16.00

Med sin unika blandning av lek, lärande och kulturarv kan Metvikens trafikpark utan tvekan kallas för Vasa nyaste – och minsta – stadsdel.

NYHETER

ÖSTERBOTTENS INDUSTRI

Botnia Industrial Day 2025: Branschdag i stadshuset den 9 september

VASA STADSHUS fylls tisdagen den 9 september när Botnia Industrial Day (BID) samlar beslutsfattare, experter och företagsledare inom industrin för att diskutera industrins framtid och regionens livskraft. Evenemanget ger en bred bild av hur den österbottniska industrin kan stärka sin konkurrenskraft med hjälp av grön omställning, försörjningsberedskap, FUI-finansiering och expertlösningar.

BID har etablerat sig som ett av de mest betydande nätverks- och expertevenemangen i regionen. Målet är att bygga broar mellan olika aktörer och lyfta fram de mest aktuella industrifrågorna.

Öppna perspektiv på politik och storindustri

Dagen inleds med ett huvudanförande av riksdagsledamot Janne Jukkola. Jukkola lyfter fram industrins betydelse både som motor för nationell tillväxt och som en källa till regional investeringspotential. Enligt honom har regioner som Österbotten en avgörande ställning när Finland strävar efter hållbar ekonomisk tillväxt.

Direkt efter öppningen riktas fokus mot aktuella projekt inom storindustrin. Industrial Info kommer att presentera projekt från bland annat Arctial, Hitachi och Wärtsilä. Diskussionen leds av Paula Erkkilä, verkställande direktör för Österbottens handelskammare, som betonar vikten av investeringar i den regionala ekonomin.

FU-finansiering och innovationer

Industriell förnyelse är beroende av forskning, utveckling och innovation. Industrirådet Maija Lönnqvist vid arbets- och näringsministeriet berättar om nuläget och framtidens möjligheter till FUI-finansiering. Han påpekar att det offentliga stödet inte bara möjliggör enskilda projekt, utan också skapar en grund för nya innovationer och förnyelse av hela branschen.

Vätgashypen ersattes av realism

Ett av dagens mest efterlängtrade tal är en översikt över vätgasteknikens tillstånd av Matti Malkamäki, grundare av Hycamite TDC Technologies Oy. Enligt honom har "vätgashypen" från de första åren avtagit, och fokus ligger nu på mer realistiska lösningar. Malkamäki betonar att en ren övergång endast kan uppnås på ett tekniskt och ekonomiskt hållbart sätt – även i den nuvarande geopolitiskt utmanande situationen.

Logistik, ansvar och försörjningsberedskap

I eftermiddagsprogrammet lyfter Vasaregionens Utveckling Ab fram logistikens och ansvarsfullhetens centrala betydelse för industrins framtid. Panelen, som leds av Anna Måttis-Fransén, undersöker hur företag kan bygga logistiklösningar som är säkra och ekonomiskt hållbara. Hanna Malkamäki presenterar å sin sida konkreta sätt på vilka hållbarhetsarbete kan skapa mervärde för företag.

Expertlösningar och framgångshistorier

Bristen på experter är en flaskhals för tillväxten inom många sektorer. I slutet av dagen kommer vi att höra företags fall exempel på hur hållbara lösningar har hittats på talangutmaningar och hur de har stött affärsframgång. Intervjuare för diskussionen är Jasmin Granholm.

Utställare presenterar sina lösningar

Ett 50-tal utställare förväntas delta i evenemanget och presentera sina senaste produkter och lösningar. Bland deltagarna finns regionens främsta namn inom industrin, Danfoss, Hitachi, VEO och Wärtsilä. Utställningsområdet ger deltagarna möjlighet att bekanta sig med de senaste innovationerna och nätverka med experter inom området.

AfterBID fortsätter diskussionen

Efter det officiella programmet fortsätter evenemanget på EfterBID kl. 17–18.30, där dagens teman kan fördjupas i en mer avslappnad atmosfär.

Detaljer om evenemanget:

Botnia Industrial Day

Tisdag 9.9.2025 kl. 9–17

Vasa stadshus

JälkiBID kl. 17–18.30

Botnia Industrial Day 2025 erbjuder ett omfattande tvärsnitt av aktuella frågor inom branschen och öppnar upp perspektiv på hur Österbotten och hela Finland kan stärka sin ställning i den internationella konkurrensen.

Mer information och anmälan: <https://botnia-industrialday.expomark.fi/>

NYHETER

UNIVERSITETET

Använda smörjmedel som en lösning på utsläpps- utmaningarna från fartyg och maskiner

FÖR ATT STÄVJA klimatförändringen krävs lösningar också inom de sektorer där elektrifieringen framskrider långsamt. Fartyg och tunga maskiner behöver fortfarande högpresterande förbränningsmotorer, för vilka el- och hybridtekniken ännu inte erbjuder ett praktiskt alternativ. I sin doktorsavhandling, som kommer att granskas vid Vasa universitet, presenterar Michaela Hissa lovande alternativ: bränslen som raffinerats från avfall och industriella sidoströmmar, som kan minska utsläppen avsevärt utan stora förändringar i befintlig utrustning.

Bränslen från avfall och sidoströmmar från industrin

I sin doktorsavhandling studerade Hissa två särskilt intressanta bränslealternativ. Den första är förnybar nafta, som erhålls från råttallolja, som är en biprodukt vid massaproduktion. Den andra är marin diesel som raffinerats från använda smörjmedel.

– När förnybar nafta används tillsammans med fossil diesel förbränns den effektivt och minskar rökning. Marin diesel, å andra sidan, minskar utsläppen av kolväten och kolmonoxid. Båda

minskade avsevärt partikelutsläpp som är farliga för människor, säger Hissa.

Det som gör marindiesel särskilt intressant är dess råvara: använd smörjolja klassificeras som farligt avfall, som genereras i betydande mängder över hela världen. Smörjmedel behövs i alla roterande maskiner, från kraftverkturbiner till pappersmaskiner till fartygs- och fordonsmotorer. Att samla in och använda dem som bränsle skulle kunna ge både miljömässiga och avfallshanteringsmässiga fördelar – så länge insamlingen och vidareförädlingen kan fås att fungera i stor skala.

Drop-in-lösningar gör övergången enklare

De bränslen som studeras tillhör de så kallade drop-in-bränslena. Det innebär att de kan implementeras i befintliga motorer utan kostsamma tekniska modifieringar.

”Antalet befintliga fartyg och maskineri är betydande, och det är inte möjligt att ersätta dem över en natt. Med tanke på utsläppsminskningarna är det viktigt att hitta lösningar som stöder övergången och som inte kräver att hela infrastrukturen byts ut”, betonar Hissa. Fördelen med drop-in-bränslen är att de lämpar sig för övergångsperiodens behov: de gör det möjligt att omedelbart minska användningen av fossila bränslen, samtidigt som ny teknik utvecklas och elektrifieringen framskrider.

Finlands starka ställning inom träbaserade bränslen

Träbaserade restprodukter, såsom råttallolja, kan bli en betydande råvarukälla för förnya-

ra bränslen i framtiden. Finland har särskilt goda förutsättningar att göra detta, eftersom skogsbruket och skogsindustrin är starka och det finns råvaror.

Utmaningarna med storskalig utbyggnad är dock tillgängligheten, produktionens kostnadseffektivitet och konkurrenskraftiga bränslepriser. Utan en lösning på dessa kan potentialen med drop-in-bränslen inte utnyttjas fullt ut. Framtidens motorer och mångsidiga bränslen Hissas forskning lyfter också fram behovet av att bättre förstå hur olika bränslen beter sig i motorer. I framtiden kommer det att krävas att motorer är mer flexibla med ett brett utbud av förnybara och återvunna bränslen.

Framtidens motorer

”Framtidens motorer kommer att behöva anpassa sig till ett allt mer varierat utbud av bränslen. Därför behövs mer forskning om hur olika bränslen påverkar motors drift och utsläpp, sammanfattar Hissa.

Avhandlingen visar att det finns lösningar närmare än vi tror: avfall och industriella sidoströmmar kan förädlas till renare energi, vilket bidrar till att minska utsläppen från tunga transporter och sjötransporter omedelbart – utan att hela tekniken behöver revolutioneras på en gång.

Bild: I sin doktorsavhandling visar Michaela Hissa att bränslen som raffinerats från avfall och industriella sidoströmmar kan användas för att minska utsläppen i dagens motorapplikationer. Vasa universitet. Bilden är fri att använda.

NYHETER

MUSEIDAGEN

I dag är det fri entré till nästan alla museer

ÖSTERBOTTENS MUSEIDAG firas på söndag den 24 augusti med öppna dörrar. Evenemanget ger en unik möjlighet att bekanta sig med landskapets museer helt gratis – i år deltar hela 28 museer runtom i Österbotten.

Syftet med museidagen är att lyfta fram det mångsidiga museiutbudet i regionen samt det frivilliga hembygdsarbetet. På många håll finns guider på plats som berättar om museets historia och samlingar, och på flera museer ordnas dessutom specialprogram för dagen.

Från Vasa deltar bland annat Gamla Vasa museum, Vähäkyrö hembygdsmuseum, Fyrry – Bleckslagerimuseet, Vasas sjöfartsmuseum och Brages friluftsmuseum. Även till exempel Nanoq i Jakobstad, Brinken-museet i Malax samt Kaskö museum håller öppet för

allmänheten. Utbudet sträcker sig från skärgårdens båt- och fisketraditioner till köpmanshusens historia och minnen från krigstiden.

Museidagen är en del av de Europeiska kulturmiljödagarerna, vars tema år 2025 är "Vårt byggda kulturarv". Temat passar särskilt väl för hembygds- och friluftsmuseer som på ett levande sätt visar byggda miljöer och deras historia.

– Det byggda kulturarvet kommer verkligen till sin rätt just i hembygdsmuseerna och deras omgivning. Museidagen för människor samman för att uppskatta vårt gemensamma kulturarv, säger landskapsforskare Kaj Höglund vid Vasa museer.

Museidagen ordnades för första gången i Österbotten i fjol och blev genast en publiksuccé. I år är utbudet ännu bredare, och museer från bland annat Vasa, Jakobstad, Närpes, Laihela och Kronoby deltar.

På flera håll bjuds det även på kaffe- och våffelservice, specialgui-

der och program för barn. Eftersom inträdet är fritt erbjuder dagen en förmånlig och inspirerande kulturflykt för hela familjen.

I Österbotten finns över hundra museer, varav de flesta drivs av frivilliga krafter. Museidagen är ett utmärkt tillfälle att upptäcka detta värdefulla kulturarv och uppleva hur det förflutna lever vidare i regionens museer.

Museer som deltar i Österbottens museidag:

Vasa Sjöfartsmuseum öppet kl. 13–16, popup café
Kaskö museum: öppet kl. 13–17, guide på plats, filmer om superkargör, kommerseråd och lantdaysman Peter Johan Bladh samt provincialschäfer Johan David Cneiff 1722–1791
Kronoby museum: Påras kapell öppet kl. 13–17, guide på plats
Tolvmansgården hembygdsmuseum öppet kl. 13–17, utställning om vasshantverk i Kronoby
Terjärv museum öppet
Gamla Vasa museum öppet kl. 10–17
Kuddnäs museum öppet kl. 12–17,

fri entré

Bosund båt-, fiske- och jaktsmuseum öppet kl. 16–20, kaffeservice och program

Lebellska köpmansgården öppet kl. 11–14, köpmannen "Casper Lebell" på plats

Veteranmuseum, Laihian sotiemme veteraanit museoyhdistys ry öppet
Närpes hembygdsmuseum, Öj-skogsparken öppet

Korsnäs hembygdsmuseum öppet kl. 13–17, guide på plats

Virgo arbetarbostadsmuseum och miniatyrmuseum öppet kl. 14–16
Alkula, Gamla Vasa öppet kl.

13–17, guide Marja Paukkunen berättar om områdets historia
Hannas stuga, Gerby-Västervik hembygdsförening rf. öppet kl. 12–17

Meteorita besökscentrum, Söderfjärden i Vasa Sundom öppet kl. 12–18, guidningar i utställningarna, se inträdesavgifter på meteorita.fi
Brage friluftsmuseum, Vasa öppet kl. 12–15

Nanoq, Jakobstad öppet kl. 11–18, gratis guidning, <https://www.nanoq.fi/>

Kvevax hembygdsförening öppet kl. 11–15 i hembygdsmuseet
Magasinet

Vasa Arbetarmuseum öppet kl. 12–17, guidning

Pörtom hembygdsmuseum öppet kl. 12–16

Brinken museum, Malax öppet kl. 13–16, gratis guidade rundturer kl. 13:30 och 15:00

Kvarkens båtmuseum, Åminne/Malax öppet kl. 13–16, gratis inträde, gratis kaffeservice
Finlands ungdomsföreningsmuseum, Laihela öppet

Torgare prästgårdsmuseum, Kronoby öppet kl., våffelcafé

Lillkyro hembygdsmuseum, Lillkyro öppet kl. 13–16
På Lillkyro kyrkbackens kulturmiljöområde är följande öppna; Fyrry Bleckslagarmuseet, hembygdsmuseum, skolmuseum och Hyysikkä-museet. Möjlighet att bekanta sig med korv- och slaktarmuseet som färdigställs 2025!

Fyrry – Bleckslagarmuseet, Lillkyro öppet kl. 13–16

Lillkyro kyrka, öppet kl. 13–16, i kyrkan finns kantorn Marika eller prästen Jouni på plats. Servering av saft och kex

NYHETER

OPERA

Cirkus och opera tillsammans är en fascinerande upplevelse

**Kuva: Ooppera Baletti
Emma Suominen**

FINLANDS NATIONAL-
OPERA öppnar en ny säsong i augusti på ett sätt som inte lämnar någon kall. CircOpera 2.0 är tillbaka på scenen – och med den förvandlas Operahuset återigen till en magnifik cirkusarena.

Det här är ingen vanlig operakväll, utan en multisensorisk upplevelse där akrobatik, klassisk opera och modern teknik smälter samman. Det kommer att finnas en intensiv ensemble med mer än 20 scener, som kommer att ta publiken från spänningen i dödshjulet till sopraner som svävar i luften. Den här gången börjar magin redan innan dörrarna till föreställningssalen – det finns också program i Operahusets foajéer och utomhus.

CircOpera 2.0 kommer att innehålla sex operasolisterna samt en fullfjädrad orkester och kör. Att kombinera en så stor ensemble med nycirkus är sällsynt i världen. Artisterna sjunger och spelar även på ovanliga och vilda platser, vilket gör varje ögonblick överraskande.

Föreställningen regisseras av Jere Erkkilä, orkestern dirigeras av Nick Davies och cirkusdirigeringen av Sanna Silvennoinen. Danskoreograf är Reija Wäre och den prisbelönta Erika Turunen står för det visuella och kostymerna. Slutresultatet är färgstarkt, fartfyllt och hisnande.

CircOpera 2.0 är inte bara en mycket lovande show – den har redan levt upp till sitt rykte. År 2023 utsåg åttondeklassarna Konsttestarna föreställningen till Årets konstupplevelse på Kulturgalan, och publik och kritiker har berömt den som "ett visuellt fyrverkeri utan tråkiga stunder".

Finlands Nationalopera lovar att kombinationen av djärva cirkusnummer, operans vackraste pärlor och scenprakt kommer att ge en oförglömlig kväll. CircOpera 2.0 bjuder in publiken att kliva in i en värld där gränserna mellan konstformer suddas ut – och där varje betraktare får uppleva något unikt.

CircOpera 2.0– Premiär 22.8.2025 kl. 19– Övriga föreställningar 26.8.–30.9.2025

KAFFE

Morgonkaffe förbättrar humöret

VAKNA, håll upp ditt kaffe – och du kommer förmodligen att må bättre. En ny studie publicerad i tidskriften Scientific Reports avslöjar att koffeinkonsumtion, särskilt på morgonen, konsekvent är förknippad med en positiv humörhöjning.

Forskare från University of Bielefeld och University of Warwick bad mer än 230 unga vuxna i åldrarna 18 till 29 i Tyskland att rapportera sitt humör flera gånger om dagen i flera veckor. Deltagarna noterade om de hade druckit koffein under de senaste 90 minuterna och betygsatte hur de kände sig: glada, förväntansfulla, nöjda – eller tvärtom.

Morgnarna är viktigast

Resultaten visade ett tydligt mönster:

positivt humör – särskilt känslor av lycka och spänning – ökade markant när koffein konsumerades under de första 2,5 timmarna efter att man vaknat. En mindre ökning skedde också cirka 10–12,5 timmar efter uppvaknandet.

Effekten var inte så mycket en minskning av negativa känslor; Efter koffein kände sig människor lite mindre ledsna eller upprörda – men dessa förändringar var mycket svagare och berodde inte på tid på dygnet.

Vem gynnas? Nästan alla

Den positiva höjningen av humöret var anmärkningsvärt konsekvent mellan individer – oavsett sömnkvalitet, ångest, depression eller typisk koffeinanvändning. Denna konsistens förvånade forskarna.

Varför gör kaffe sin magi?

Koffein hämmar adenosin, en kemikalie i hjärnan som främjar sömnhet. Detta gör att humörhöjande neurotransmittorer som dopamin kan blomstra, vilket främjar vakenhet och ett ljusare humör.

Det är mindre klart om denna effekt bara kommer att lindra milda abstinenssymtom över natten eller om den har en djupare neurokemisk grund.

I vardagen verkar den där morgonkoppen kaffe eller te göra mer än att väcka dig – den kommer sannolikt att lyfta ditt humör på riktigt. Så om du någonsin har känt dig betydligt mer upphetsad efter din första klunk kaffe, kommer vetenskapen att bekräfta din upplevelse.

Speciellt på morgonen kan koffein vara ett av de enklaste sätten att börja dagen ljusare.

Källa;

Hachenberger, J., Li, Y.M., Realo, A. et al. Sambandet mellan koffeinkonsumtion och den positiva effekten, men inte den negativa effekten, förändras under dagen. Sci Rep 15, 28536 (2025). <https://doi.org/10.1038/s41598-025-14317-0>

Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens

Ovanstående text är en sammanfattning skriven som en nyhetstext och översatt från engelska.

Bevis från den verkliga världen, inte bara i labbmiljöer

KONST

Konstnären Elin Danielson-Gambogi åter i rampljuset

EN AV FINLANDS mest egenartade men länge förbisedda konstnärer, Elin Danielson-Gambogi (1861–1919), får nu förnyad uppmärksamhet. Intresset har väckts särskilt efter att författaren Salla Leponiemi nyligen publicerat en bok om hennes liv och konstnärskap.

Danielson-Gambogi var en banbrytande konstnär, lika känd för sin kompromisslösa livsstil som för sitt måleri. Hon reste ensam genom Europa, sökte sig till storstädernas myller och trivdes i restauranger, där hon inte tvekade att röka, äta ostron och delta i nattliga fester. Hon levde som hon ville – ett liv präglat av frihet och självständighet, långt från tidens kvinnliga konventioner.

Hennes självständighet skapade också friktion i det professionella livet. Som lärare sågs hon som alltför bohemisk och självsvåldig, och trots sitt stora kunnande valdes hon aldrig till ledare för konstskolans målaravdelning. Ändå kunde ingen ifrågasätta hennes konstnärliga begåvning. Danielson-Gambogi räknades till de allra främsta i sin generation.

Det som väckte mest diskussion var ofta hennes motiv. Hon målade motiv som inte ansågs ”passande” för en kvinna att skildra – vardagliga scener, intima ögonblick, ibland med en råhet som bröt mot tidens estetiska normer. Ett av hennes mest kända verk, ”Efter frukosten”, visar just denna särprägel. Målningen, med sin direkta och samtidigt stillsamma realism, gjorde starkt intryck på samtiden och väckte både beundran och bestörtning.

Idag framstår Elin Danielson-Gambogi som en pionjär för konstnärlig frihet och en föregångare för kvinnliga konstnärer som vägrade låta sig begränsas. Leponiemis bok belyser inte bara hennes konst utan också det liv som präglades av mod, nyfikenhet och en vilja att utmana konventioner.

Med utställningar, ny forskning och ökat intresse från konstkritiker håller Danielson-Gambogi på att inta den plats i konsthistorien som länge förnekats henne.

Efter frukosten

Elin Danielson-Gambogis ”Efter frukosten”, målad 1888, var ett drabbande och provokativt verk för sin tid, som på grund av sitt ämne väckte stor kritik.

Målningen föreställer en ung kvinna, till synes en piga eller tjänare, i hemmiljö. Han

sitter med en cigarett i handen och en påtaglig känsla av trötthet eller kanske baksmälla.

På den tiden dikterade sociala normer en viss anständighet, särskilt när det gällde skildringen av kvinnor. En ung kvinna, särskilt en kvinna från en lägre samhällsklass, som rökte och visade tecken på baksmälla, ansågs av många vara mycket olämplig och skandalös.

Kritikernas reaktioner fokuserade ofta på den upplevda vulgariteten och omoralen på scenen. De såg den som ett avsteg från den idealiserade framställningen av kvinnor i konsten och, enligt vissa, som en orubblig, kanske till och med dömande blick på livets verklighet.

Danielson-Gambogi var dock känd för sin realistiska inställning och sitt intresse för att ärligt skildra vanliga människors, ofta kvinnors, liv. ”After Breakfast” kan ses som ett djärvt ställningstagande mot tidens sentimentalitet och hyckleri. Den utmanade tittarna att konfrontera den mindre glamorösa sidan av vardagen och tvingade dem att ifrågasätta sina antaganden om klass, kön och moral.

Kontroversen kring målningen, som kanske chockade den moderna publiken, cementerade så småningom Danielson-Gambogis rykte som en progressiv och modig konstnär som vågade skildra den osminkade sanningen, även när den var obekvämt.

BILD: Wikimedia Commons, Public Domain

CHAT GPT 5.0

GPT-5 har presenterats: En AI-toppmodell som dessutom är gratis!

OpenAI har lanserat GPT-5 – den mest avancerade versionen av ChatGPT hittills. Modellen introducerades i augusti 2025 och beskrivs av VD Sam Altman som ”en betydande milstolpe på vägen mot artificiell generell intelligens”.

Förbättringar jämfört med tidigare modeller

GPT-5 erbjuder betydande tekniska uppgraderingar. Modellen använder en ”smart router” som automatiskt växlar mellan snabb respons och djupare bearbetning beroende på frågans komplexitet. Den klarar avancerade uppgifter inom kodning, matematik, medicinsk rådgivning och multimodal förståelse, med delade text- och bildfunktioner

GPT-5 minskar hallucinationer rejält, ger mer exakta svar inom vårdområdet och kan hantera komplexa flerstegsproblem bättre. Den introducerar ”Safe Completions”, vilket innebär att den väger säkerhet och användbarhet i svaren

Användarvänlighet och tillgänglighet

GPT-5 är tillgängligt för alla, även gratis-användare, vilket gör det till första gången en toppmodell nås utan kostnad i OpenAI:s historik. Modellen erbjuds i olika varianter – standard, mini och nano – vilket ger flexibilitet i prestanda och kostnader.

Prissättning för utvecklare

För API-användare är priset för GPT-5: \$1,25 per miljon inmatnings-tokens och \$10 per miljon utdata-tokens. GPT-

5 mini och nano är betydligt billigare med priser ned till \$0,05 per miljon inmatningstokens

För vilka är GPT-5 särskilt värdefull?

– Utvecklare och företag kan skapa mer avancerade verktyg med förbättrad kodgenerering, felsökning och integration i komplexa arbetsflöden. – Forskare och medicinsk personal drar nytta av naturlig multimodal förståelse med anledning till att modellen överträffar tidigare versioner i medicinrelaterade tester arXiv+1. – Innehållsskapare, journalister och studenter får mer precisa och sammanhängande texter med färre fel och högre trovärdighet än tidigare modeller.

Kritik och användarreaktioner

Lanseringen har inte varit problemfri. Vissa användare upplevde den nya tonläget som mer avskytt och mindre empatiskt än GPT-4o, vilket ledde till viss kritik. Det rapporterades också om tekniska buggar och att modellens ”personlighet” ändrats.

När kommer GPT-6?

OpenAI har inte offentliggjort något lanseringsdatum för GPT-6. Sam Altman har däremot betonat företagets fortsatta höga ambitionsnivå och betydande investeringar i AI-forskning och infrastruktur

GPT-5 är ett stort steg framåt med ökad intelligens, stabilitet och tillgänglighet. Gratisanvändare får för första gången tillgång till en kraftfull modell, medan utvecklare och proffsanvändare erbjuds flexibla alternativ efter behov. Modellen är särskilt värdefull inom komplexa domäner som medicin och kodning. Kritiken visar dock att användarupplevelse fortfarande behöver poleras. GPT-6 finns i horisonten, men timing och detaljer återstår att se.

ASTRONOMI

URANUS MÅNAR

Webb-teleskopet hittar ny måne runt Uranus

WEBB-TELESKOPET slår rekord och avslöjar en gömd måne i omloppsbana runt Uranus

NASA:s revolutionerande James Webb Space Telescope (JWST) har identifierat en tidigare okänd måne i omloppsbana runt isjätten Uranus, den första månupptäckten i planetens system på mer än två decennier.

Den lilla månen, med det provisoriska namnet S/2025 U1, observerades av ett team av astronomer under ledning av Dr. Maryame El Moutamid, i bilder från JWST Near-Infrared Camera (NIRCam) som togs den 2 februari 2025. Detta svärfångade objekt, med en diameter på bara 8-10 km, hade undgått upptäckt av tidigare kraftfulla observa-

torier, inklusive rymdteleskopet Hubble och rymdfarkosten Voyager 2 som flög förbi planeten 1986. Dess otroliga ljussvaghet gjorde den synlig endast för Webbs oöverträffade infraröda känslighet.

”Den här upptäckten är ett bevis på kraften hos James Webb Space Telescope”, säger en av upptäckarna, Dr. Mark R. Showalter. ”Vi ser detaljer i Urania-systemet som helt enkelt var osynliga för oss tidigare.”

Den nyupptäckta månen är 29. Månen kretsar kring Uranus och är den 14:e medlemmen i planetens inre mångrupp. Den kretsar cirka 34 950 mil från planetens centrum, mellan månarna Ophelia och Bianca, och fullbordar en full omloppsbana runt Uranus på bara 9,6 timmar. Liksom sina grannmånar följer den en nästan cirkulär bana längs planetens

ekvatorialplan, vilket tyder på att den bildades på plats för miljarder år sedan.

Enligt gammal praxis är Uranus månar uppkallade efter karaktärerna i verk av William Shakespeare och Alexander Pope. Även om det internationella forskarlaget har inlett diskussioner har man ännu inte valt något permanent, mytomspunnet namn för S/2025 U1, som väntar på officiellt godkännande från Internationella astronomiska unionen.

Denna upptäckt öppnar ett nytt kapitel i förståelsen av bildandet och den dynamiska historien om en av de mest gåtfulla planeterna i vårt solsystem, och bevisar att även välstuderade himmelska grannar fortfarande har hemligheter som väntar på att avslöjas.

Bild kredit; JWST - NASA, ESA CSA

Public domain

UKRAINE

UKRAINE PRESIDENT

Address by the President of Ukraine on the Occasion of National Flag Day

23 August 2025 - 10:51

Glory to Ukraine!

Our dear warriors! All Ukrainians!

Today is an important day – a day of one of our strongest emotions: the feeling you get when you are at home, or when you recognize your own people and what comes from your homeland. And wherever you are in the world, whichever country you may travel to, when you spot the Ukrainian flag, you realize that the people beside you may be strangers to you personally, but their hearts are unmistakably familiar.

Each of us sees the blue-and-yellow flag thousands of times throughout our lives. And it has become so common in our country that wherever you walk through the streets of our cities or any of our communities, you are bound to see our

national flag somewhere along the way: on buildings, on flagpoles, behind car windows, or on someone's backpack. And for people, it matters greatly to express their love for Ukraine in this very way. But when you are constantly surrounded by our symbols, you may sometimes stop seeing them as something truly special. Yet in reality, they are always something special.

This very flag embodies a feeling of salvation for those we bring back from Russian captivity. When they see the Ukrainian colors, they understand: the evil is over. This flag is the goal and the dream for many of our people in the temporarily occupied territories of Ukraine. And they safeguard this flag, they keep it safe, because they know: we will not hand our land to the occupier.

This flag represents everything dearest to hundreds of thousands of our warriors – men and women from

all over Ukraine, who are defending not just one particular direction, not just Vovchansk or Dobropillia, but all our Ukraine, and who are risking their lives to win the right to life for our entire state.

And there is no capital in the world where life is respected and the Ukrainian flag is not – wherever life is truly valued, a partnership with Ukraine is valued as well. Ukraine brings together the best. And it has already established a widely shared belief that only together with Ukraine can guaranteed security for democratic nations be achieved.

And may everyone who has contributed to such strength of Ukraine's colors hear these words today, which are, above all, words of gratitude. They are truly well-deserved.

I want to thank everyone today – each and every person who is fighting for our state and our people. We thank all those who are working for Ukraine's interests and for our independence. I thank everyone who adds their personal strength

to the strength of the Ukrainian nation. And we will always remember our heroes of different times, who fought for us, for Ukraine, who fought for their own freedom with our Ukrainian flag in their hands, on their insignia, or simply in their hearts – and who, tragically, gave their lives in battle. We remember them, and we do not forgive the enemy for our losses. Let us now honor with a minute of silence the memory of all our fallen heroes.

Thank you. Long live Ukraine! May our blue-and-yellow flag always fly proudly!

Happy Flag Day, dear Ukrainians!

Glory to Ukraine!

COPYRIGHT: The Presidential Office of Ukraine. All materials featured on this site are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International. The use of any materials posted on the website is permitted provided you link to www.president.gov.ua regardless of full or partial use of materials.

VECKANS KONSTUPPLEVELSE

Hjalmar Munsterhjelm

19.10.1840, Toivoniemi, Tuulos

2.4.1905, Helsinki

Navigatörerna 1885

EVENEMANG

MALAX

Sensommar vid Söderfjärdsbacken 6.9.2025 kl. 13-16

Kom och kolla in Söderfjärdsbackens bostadsområde och besök det splittriga daghemmet! Representanter från olika hustillverkare är på plats. Kommunen informerar om lediga bostadstomter och det är möjligt att bekanta sig med området och daghemmet.

www.malax.fi

KONSTRUNDAN 2025

6-7.9.2025 kl 11-17

Konstrundan, som i år ordnas för 18:e gången, samlar 480 konstnärer, konsthantverkare och formgivare samt konstnärresidens från hela landet. Konstnärer kan sökas fram enligt region, konstart eller tillgänglighet, samt hittas på Konstrundan kartan. Under Konstrundan kan man på varje besökspunkt fylla i en gratis digital lott – och har besökaren tur vinner hen ett konstverk.

4 konstnärer från Närpes finns med, 10 från Vasa och 3 från Korsholm.

<https://konstrundan.fi/>

VASA STADSTEATER

PIAF

Premiär 11.9.2025 KL. 18

Romeo-salen

"I september 2025 har musikalpjäsen Piaf – Jag ångrar ingenting premiär på Vasa stadsteaters Romeo-scen, som berättar den unika livshistorien på flera scener om Édith Piaf, som blev världsberömd från Paris gator."

Rollen som Piaf tolkas av teaterskådespelerskan Sonja Halla-aho.

<https://www.netticket.fi/piaf-vaasa>

Jorma Panula - Dirigentkurs Konsert

19.9.2025 vid 18-tiden

Vasa stadshus

I samarbete med Panula Academy.

Vasa stadsorkester

cond. Studenter på dirigentkursen

"Under årtiondenas lopp har Jorma Panulas kurser i Vasa sett både framtida världsstjärnor i dirigeringvärlden och pedagoger som gjort viktigt grundarbete. Maestro Panula, som har en enorm mängd erfarenhet, hittar essensen i musiken, och kursernas popularitet visar att han också vet hur han ska förmedla den till sina elever. I den sista konserten på dirigentkursen kommer vi att dra full nytta av det vi lärt oss under veckan!"

Las Vegas

2.10.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Antti Rissanen

Sol. Juki Välipakka & Chiara Orlandi

Kom och flyg med mig, flyg mig till månen, på mitt sätt, jag vill bli älskad av dig.... <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/las-vegas/>

VAASA BAROQUE

LES ARTS FLORISSANTS—OPERA

10.10.25 KL 19.00 Vasa Stadshus

11.10.25 kl 19.00 Riddarhuset, Helsingfors

vaasabaroque.com

KORSHOLMS KYRKA

DIANDRA

17.10.25 kl 18

Korsholms finska församling

VASA STADSTEATER

ONÖDIGA MÄNNISKOR

Premiär 23.10.2025 KL. 19

Juliet Hall

Ett av de mest inflytelserika dramerna inom finsk dramatik.

<https://www.netticket.fi/tarpeettomia-ihmisia-vaasa>

HELSINGFORS BOKMÄSSA

23.-26.10.2025

i Helsingfors Mässhall.

Helsingfors Bokmässa grundades för 25 år sedan på begäran av bokbranschen – nu är evenemanget större än någonsin. I år ordnas Helsingfors Bokmässa för 25:e gången, och i fjol hade den nästan 98 000 besökare.

Nu är detta höstens viktigaste kulturhändelse, Temat för Bokmässan 2025 är Bildning och Glädje!

Samtidigt, med samma biljett: Wine & Food-event

<https://kirjamessut.messukeskus.com/>

VAASA BAROQUE

SCHÜTZ: MUSIKALISCHE EXEQUIEN

25.10.26 KL 19.00 Trefaldighetskyrkan i Vasa

26.10.25 Pargas kyrka

vaasabaroque.com

VASA STADSORKESTER

BAROCKENS PRAKT OCH SKÖNHET

30.10.25 kl 18.00

Stadshuset

Vaasankapunginorkesteri-fi

VASA LITTFEST 2025

13.-15.11.2025.

Vasa LittFest är en tvåspråkig litteraturfestival som har arrangerats i Vasa sedan 2001.

Festivalen bjuder på fördjupande diskussioner som öppnar upp viktiga teman och tankar. I år är temat Gräns(er), det utlovas djuplodande dagar av litteratur!

vaasa.fi/littfest

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS KAMMARORKESTER

DANCE

Snellmansalen

14.11.19.25 kl 19.00

15.11.25 kl 19.00

Hyvinkäänsali, Hyvinge

Malin Broman, Noah Hellwig

www.kamariorkesteri.fi

BEATLES GOES KOKKOLA

Snellmanssalen, Karleby

21.11.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Jussi Lampela

Markku Veijalainen, presentatör

"Vasa stadsorkester besöker Karleby med sitt populära Beatles-program tillsammans med Markku Veijalainen, som vet allt om 1960-talets popkultur. Under kvällen kommer vi att få höra fantastiska historier och framför allt rika arrangemang av sångboken till Liverpools Fab Four."

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/beatles-goes-kokkola/>

KÄLKÅBRA Karleby Operafestival

14-16.11.25

"Från människor till människor och opera för operans skull"

www.kpkamariooppera.fi

RUSK

18-22.11.2025

Kammarmusik i Jakbostad

Konstnrlig ledare

Anna-Maria Helsing

Årets tonsättare

Dobrikna Tabakova

www.ruskfestival.fi

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS KAMMARORKESTER

Julkonsert

12.12.25 kl 19.00

Gamlakarleby stadskyrka

www.kamariorkesteri.fi

JULORATORIET

19.12.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Tomas Djupsjöbacka

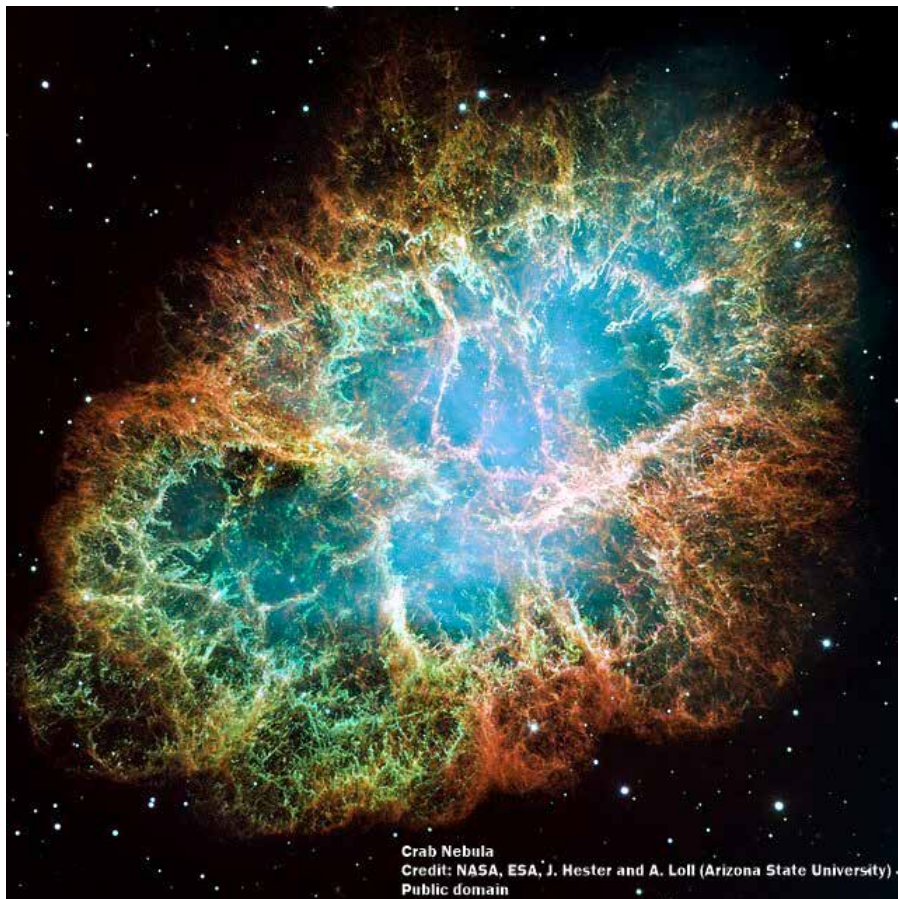
Sol. Kathrin Lorenzen, sopran

Jingjing Xu, alt

ASTRONOMI

DEN STÖRSTA KÄNDA EXPLOSIONEN I UNIVERSUM

Kinesisk astronom observerar himmelsk katastrof den 10 juli 1054

Crab Nebula
Credit: NASA, ESA, J. Hester and A. Loll (Arizona State University) · Public domain

VÄRMEN I KAIFENG är en fysiskt tung. Den trycker ner. Den tränger in i stenen i den kejsrerliga astronomiska byrån. Där inne kontrollerar chefsastronomen och tjänstemannen Shen Kuo vattenuret. Timmen är sen. Himlen är klar. En bra natt för att observera.

Han sveper över himlen med sitt sikte i polerad brons. Stjärnorna är fasta. Konstant. Beordrats. Allt på sin plats. Det är Himlens väg.

Då ser han det.

En ny gäststjärna. Rakt österut. I månhuset Tianguan. Han markerar positionen. Den borde inte vara där. Det är det.

Han kallar på sin yngre skrivare. Pojkens sömniga ögon spärras upp.

”Anteckna tiden. Nu”, är Shens röst en pisksmäll. ”Position: öster om Zeta Tauri. Briljans: överlägsen Venus.”

Saken är onaturligt ljus. Den kastar svaga skuggor på gårdens stenplattor. Det flimrar inte. Det

är ett hårt, kallt, genomträngande ljus.

Veckorna går. Stjärnan ger sig inte iväg. Den håller sin ställning. Trotsig. Den syns även i dagsljus. I tjugotre dagar. Ett hål utstansat i himlens tyg.

Viskar rätten. Är det ett omen? Kejsaren är bekymrad. Shen Kuo har inga svar. Endast data. Han spårar det. Natt efter natt. Det förbannade är bara... där.

Sedan, efter tjugotre dagar, försvinner den från dagsljuset. Men på natten finns den kvar. En bländande, tyst vaktpost.

Två år senare. 1056. Det är fortfarande synligt för blotta ögat. En ständig, brännande fråga. Shen Kuos rapporter hopar sig. Diagram. Diagram. Han är besatt. Detta är en spricka i allt han känner till. Han måste förstå det.

En natt ser han hur det förändras. Inte i position. I naturen.

Det verkar som... repa upp. En svag, silverglänsande dimma börjar omge den. Som kosmisk andedräkt en kall natt. Det är subtilt. Men hans instrument ljuger inte.

Han slipar en ny lins till sin tub. Högre förstoring. Han tittar igen.

Håret i nacken reser sig.

Det är inte en ljuspunkt längre. Det är en rörig, kaotisk utsmetning. Ett moln av splittrat ljus. Det expanderar. Långsamt. Ofrånkomligen.

Han förstår. Det här är inte en födsel. Det är en död. Ett våldsamt, katastrofalt slut. En explosion i en skala han inte kan beräkna. Han betraktar efterdyningarna av ett himmelskt mord.

Han spelar in allt. Positionen. Varaktigheten. Den föränderliga naturen hos det dunkla skenet. Han skriver sin slutrapport till kejsaren. ”Stjärnan är inte en gäst. Det är ett lik. Himlen själv kan bli sårad. Den kan dö.”

Hovastronomerna arkiverar bort det. En annan anomali. Men för Shen Kuo är det allt.

Han sitter i observatoriet långt efter att hans assistenter har gått. Siktröret är fixerat på det bleknande skenet. Spöket i maskinen. Han tänker på den energi som krävs. Kraften. Den rena, ofattbara kraften.

Han lägger ifrån sig penseln. Hans hand är stadig. Men hans sinne är det inte.

Om en stjärna kan dö så här... Vad mer är möjligt? Vilka andra lagar finns det? Vad mer vet vi inte?

Han tittar åter genom röret. Det svaga, expanderande molnet stirrar tillbaka. Ett tyst, kosmiskt hot.

Och för första gången i sitt ordnade liv känner Shen Kuo en kyla som inte har något att göra med natten. Detta förändrar allt. Och det är inte över. Den finns fortfarande där ute. Och den växer!

Krabbnebulosan

Den 10 juli 1054 blev en supernovaexplosion synlig på jordens daghimmel i 23 dagar. Den registrerades av kinesiska och andra astronomer som en ”gäststjärna”. Resten är Krabbnebulosan (M1), som ligger 6 500 ljusår bort i stjärnbilden Oxen. I dess kärna finns Krabbpulsaren, en neutronstjärna som snurrar 30 gånger per sekund och som bildats ur den ursprungliga stjärnans kollapsade kärna. Denna händelse gav modern astronomi ett viktigt riktmärke för att studera supernovor och deras rester. Den är en av de få historiska supernovor som definitivt har identifierats med sin nuvarande rest.

BARNVÄNLIGHET

VASA

Vasa siktar på barnvänlighet – Unicefs erkännande är nära

VASA HAR EN SNÄV tidtabell för att uppnå UNICEF:s erkännande som barnvänlig kommun före utgången av 2025. Staden har tagit betydande utvecklingssteg för att främja barns och ungas rättigheter – och nu börjar resultaten synas.

Att göra barnen delaktiga i beslutsfattandet

Ett av de viktigaste målen är en bedömning av konsekvenserna för barn (Child Impact Assessment, LAVA), som säkerställer att barnens perspektiv beaktas i planeringen av staden. Det officiella genomförandet av modellen, som pilottestades i våras, inleds på hösten, då också personalen utbildas. Ungdomsrådet har gett värdefull respons – och nu är barnen också med och påverkar

till exempel planläggningen.

Rätt till utbildning och hobbyer

Vasa satsar stort på barns delaktighet:

96 procent av personalen inom småbarnspedagogiken har fått utbildning om barnets rättigheter.

Barnens kulturveckor lockade 3 500 besökare och bjöd på ett hundratal evenemang.

De avgiftsfria motionstillfällena för familjen lockade 2 800 deltagare.

Hobbyklubbar samlar mer än tusen barn varje vecka.

Trafiken ändras också i enlighet med de ungas önskemål:

Nöjdheten med kollektivtrafiken ökade (2,8 → 3,2) och vinterunderhållet av cykelbanorna förbättrades (3,1 → 3,4).

Ungdomarna bestämmer själva

Inkludering är nyckeln:

142 barn deltog i intressebevakningsdagarna.

80 ungdomar fattade beslut om budgeten för ungdomslokalerna genom deltagande budgetering – försöket upprepas 2025.

Unicefs bedömning

Teamet i Vasa är nu i slutskedet i sin bedömning

2022–2023: Planen utarbetades i samråd med barnen.

2024–2025: Åtgärderna ska genomföras.

2025–2026: UNICEF utvärderar och delar eventuellt ut erkännande.

Om målet uppnås blir Vasa en av de mest barnvänliga kommunerna i Finland – och ett föredöme för andra.

Källa: Vaasa.fi

KONST

GALLERIVECKAN

Finlands första Gallerivecka 26–31.8.2025 – Makers' Gallery i Vasa är ett av de deltagande gallerierna

UNDER DEN SISTA veckan i augusti firas ett helt nytt slags kulturevenemang i Finland, då den första nationella galleriveckan öppnar sina dörrar för konstluskare runt om i landet. Under veckan som ordnas den 26–31 augusti ordnas över hundra konstutställningar och många andra avgiftsfria evenemang i gallerier från Äkäslompolo till Helsingfors och från Vasa till Joensuu.

I evenemanget deltar 73 gallerier från 24 orter och programmet är exceptionellt mångsidigt: vernissage, workshoppar, föreställningar, konserter, konstnärsmöten och guidningar. Här finns också plats för mer avslappnade möten, som gemensamma promenader och konstpick-

nick. Nästan alla evenemang är öppna och avgiftsfria, så tröskeln för att delta är låg även för nybörjare.

Gallery Week är speciellt utformad för att uppmuntra nya besökare att utforska lokala konstgallerier. Målet är att synliggöra den mångsidiga och högklassiga konst som visas i gallerierna under hela året. Konstgallerier är inte bara för proffs eller etablerade besökare – de är platser där vem som helst kan möta konst, få nya idéer och kanske hitta en ny hobby eller inspirationskälla.

Makers' Gallery lyfter fram konst och gemenskap

I Vasa deltar Gallery Makers' Gallery i programmet för Galleriveckan och ordnar ett särskilt diskussionstillfälle och konstnärsmöte torsdagen den 28 augusti kl. 18. Kvällens gäst är konstnären Marjo Hyvärinen, som

berättar sin egen historia och presenterar sin utställning på distans.

På evenemanget deltar också experter från Österbottens Cancerförening, och det ordnas ett öppet informations- och diskussionsmöte där man diskuterar både konst och livets stora frågor. En del av intäkterna från försäljningen av utställningen doneras till Österbottens Cancerförenings verksamhet.

Det är gratis inträde till evenemanget Makers' Gallery.

Konst från när och fjärran

Galleriveckans program erbjuder en möjlighet att uppleva konst i dess olika former – från måleri och grafik till fotografi, skulptur och performance. Varje galleri lyfter fram sin egen särart och konstlivet i sin region, vilket gör veckan till en rik och mångsidig kulturresa även inom Finland.

Tips och mer information på sociala medier

Under och även före galleriveckan delas evenemangstips och programhögpunkter aktivt på sociala medier. Du kan följa evenemanget på Facebook och Instagram med ID @galleryweekfinland. Under augusti månad visas dagligen ett urval av mässor och evenemang på olika håll i Finland.

Galleriveckan erbjuder en unik möjlighet att se hur omfattande och högklassig konstverksamheten är i Finland – och hur nära den ofta är. Även om evenemanget är rikstäckande är dess hjärta lokalt: varje galleri är en bärare och utvecklare av kulturen i sin egen region.

BILAR

NYA BILAR

Statistikcentralen: 57 % av nya bilar laddbara

FINLANDS BILPARK elektrifieras i snabb takt. Enligt färskas uppgifter från Statistikcentralen var mer än hälften – 57 % – av de personbilar som nyregistrerades i juli 2025 laddbara, antingen helelektriska eller laddhybrider.

I juli nyregistrerades totalt 5 425 personbilar, vilket är 4 % fler än i juli 2024. Sammanlagt registrerades under månaden 9 648 nya fordon, en ökning med en procent jämfört med året innan.

De helelektriska bilarna stod för den största tillväxten. Antalet nyregistreringar steg till 1 971, vilket är 47 % fler än året innan. Laddhybriderna uppgick till 1 141 fordon, och tillsammans med de helelektriska

bilarna blev det totalt 3 112 laddbara fordon – en ökning med 36 % jämfört med i fjol.

Tillväxten för elbilar märks särskilt i Nyland, där 54 % av alla helelektriska bilar registrerades.

Nedgången för traditionella drivmedel fortsätter

Nyregistreringarna av bensindrivna personbilar minskade i juli med 21 % jämfört med året innan, och uppgick till 2 039 bilar. Även dieseldrivna bilsantal sjönk, med 17 %. Andelen traditionella förbränningsmotorbilar krymper år för år, medan de elektriska alternativen tar större marknadsandelar.

Företag och organisationer stod för en betydande del av nybilsregistreringarna i juli: 2 235 personbilar registrerades för deras bruk, vilket motsvarar 41 % av alla nya person-

bilar.

Årsutvecklingen ändå fortsatt nedåt

Trots juli månads uppgång är utvecklingen för hela januari–juli fortfarande negativ. Under årets sju första månader registrerades 42 686 nya personbilar, vilket är 4 % färre än i fjol.

Det totala antalet nyregistrerade fordon under januari–juli uppgick till 75 057, en minskning med 5 %. Nyregistreringarna ligger på en låg nivå inom nästan alla fordonskategorier, även om sommarmånaderna har visat på en viss återhämtning.

Statistikcentralens siffror visar tydligt att elektrifieringen av Finlands bilpark fortsätter i snabb takt, även om den totala marknaden ännu inte har återhämtat sig till nivån före pandemin och den ekonomiska osäkerheten. Elektrifieringstrenden för personbilar verkar dock vara både tydlig och bestående.

PRESS

FINLANDSSVENSK PRESS

Hur gick det till när ett Stockholmsföretag blev Vasablads ägare?

NÄR BONNIER NEWS sommaren 2023 tog steget in i den finlandssvenska tidningsvärlden var det mer än en affärstransaktion – det var en historisk omvälvning på en liten, språkligt unik mediemarknad. På bara ett drygt halvår gick det svenska mediet huset från att vara nykomling till att äga majoriteten av alla svenskspråkiga dagstidningar i Finland.

Först kom nyheten om att Bonnier News blev majoritetsägare i Hufvudstadsbladet, Västra Nyland och Borgåbladet. Därefter följde ett ännu större drag: köpet av Vasabladet, Österbottens tidning och Syd-Österbotten. Kvar utanför jättens famn står nu bara några självständiga aktörer – som Åbo Underrättelser och tidningarna på Åland.

Att en lokaltidning för Närpes läsare ägs av ett Stockholmsbolag och delvis redigeras i Sundsvall kan kännas främmande. Det väcker frågor om närhet, identitet och lokalt engagemang. Sam-

tidigt är medievärlden mer global än någonsin, och ägarkoncentration är en trend som inte känner nationsgränser.

Från lokaltidning till del av en koncern

Men hur går det faktiskt till när en utländsk mediejätte tar över små finländska tidningshus? Vad händer bakom kulisserna – på organisationsnivå, i redaktionernas arbetsprocesser och i affärsmodellerna? Och vad tror publiken att ägarbytet kommer att betyda för innehållet och bevakningen?

Dessa frågor står i centrum för den nya forskningsrapporten *Strategic media ownership across borders – Insights from case Bonnier News in Finland*, som presenteras måndagen den 25 augusti på Svenska social- och kommunalhögskolan (Soc&kom) i Helsingfors.

Projektet har genomförts vid Soc&kom med finansiering från Media-alan tutkimussäätiö och Konstsfundet. Rapporten är på engelska, men seminariet hålls på svenska och det går att ställa frågor på finska eller engelska.

Publikens och experternas röst

Under presentationen kommer forskarna att redovisa både intervjuer med

redaktionsfolk och en publikundersökning om ägarbytet. Bland talarna finns mediekonsulten och doktoranden Jens Berg, som går igenom resultaten från intervjustudien, och äldre universitetslektorn Klas Backholm från Åbo Akademi, som presenterar publikens perspektiv.

Projektledaren Jenny Stenberg-Sirén, universitetslektor vid Soc&kom, sammanfattar och blickar framåt, medan inbjudna experter ger sina reflektioner – bland dem Katja Lehtisaari från Tammerfors universitet och den svenska mediekonsulten Anders Malmsten.

En ny mediekarta i Svenskfinland

Det är ingen överdrift att säga att ägarbytena ritat om den mediala kartan i Svenskfinland. Stora frågor kvarstår: Kommer centraliseringen att ge ekonomisk trygghet och bättre journalistik, eller riskerar lokala perspektiv att gå förlorade? Och hur mycket kan man egentligen bevara av den lokala rösten när styrningen sker från en annan stad – och ett annat land?

Seminariet den 25 augusti lär inte ge alla svar, men det kan bli ett viktigt tillfälle att diskutera makt, medier och framtiden för den finlandssvenska pressen. Vi kommer genast att referera rapporten då den har presenterats.

Kaskö Tidning

N:o 1

Organ för Kaskö, Närpes och Övermark.

1914

PRENUMERATIONSPRIS:

Hos redaktionen och hos tidningens kommissionärer: Helt år Fmk 4:—, Halvt år Fmk 2:—, En månad 50 penal. A postkontoret: Helt år Fmk 4,64, Halvt år Fmk 2,32, En månad 58 pi.

Onsdagen den 1 juli.

Redaktion och kontor: Rådhusgatan 14. Telefon 58.

ANNONSPRIS:

Före texten 8 penni, efter texten 6 penni pr millimeters spalthöjd

Tidningen utkommer varje helgfri onsdag och lördag kl. 10 f. m.

Kaskö Tidning

anmäler härmed sitt utkommande från den 1 juli. Tidningen utgives 2 gånger i veckan, varje onsdag och lördag på morgonen och utkommer detta år i 5-spaltigt format, som, i händelse tidningen vinner önskad spridning, från nästa år utvidgas till 6-spaltigt. Tidningens program angives i artikeln »Vid starten». Prenumerationspriset utgör:

för helt år 4 mark,
för halvt „ 2 „
för kvart „ 1 „
för månad 50 penni.

För hembärning inom staden erlägges 1 mark i året.

Prenumeration väkställes på postkontoret, hos tidningens agenter eller direkt hos redaktionen.

Annonspris 8 penni före texten 6 penni efter texten.

Läkare.

Uno A. Fleegé Rådhusgatan 4.
Mottag. kl. 11—1.

Tandläkare.

Undertecknad återkommer snarligen ånyo till Kaskö.

L. EKLUND.

Sakförare.

JARL BJELKE
Vicehäradshövding.
Borgmästare i Kaskö. 52

Victor Söderström. Stadsfiskal.

ombesörjer: utskottningar, inkasseringar, bouppteckningar, arvskiften, lagfarter, inteckningar, konkursbevakningar m. m.

Kansallis-Osake-Pankki

gottgör räntan å

Depositionskontokurant-
räkning 5 %

Depositioner:

med 6 månad. uppsägning 5 %

„ 3 „ 4 ½ %

„ 2 „ 4 %

„ 1 „ 3 ½ %

vid anfordran . . . 3 %

Löpande räkning . . . 3 %

Sparkasseräkning . . . 5 %

38

Patria

Olycksfallförsäkring A. B.

Agentur: J. S. Sjölund.

Finska Försäkrings Aktieb. Providentia

meddelar:

Olycksfall-, sjuk-, inbrott-, garanti (uppbördsborgen) yacht & motorbåts samt resgodsförsäkringar, genom

K. J. Stuns.

Telf. 54. Kaskö.

Ömsesidiga Försäkringsanstalten

SAMPO

Brand- (även Skogsbrand-), Olycksfall-, Sjö- (varor och frakt), Glas- och Inbrottsförsäkring. Mottager återförsäkringar från sockenbrandstods-föreningar samt meddelar försäkring å fiskebåtar och fiskebrädder.

Hj. Grönlund.

Kaskö.

WASA AKTIE BANK

HUVUDKONTOR I WASA

AVDELNINGSKONTOR I

Helsingfors, Åbo, Tammerfors, Nystad, Björneborg, Kristinestad, Kaskö, Nykarleby, Jakobstad, Gamla-karleby, Uleåborg och Wöra.

KASKÖ, kontoret öppenhålles från kl. 11—2.

NÄRPES, „ „ „ „ 10—1.

EGET KAPITAL över 9 ½ milli. mk.

Högsta depositionsränta

Kapitalräkningsräntan

Sparkasseräkningsräntan

Löpande räkningsräntan

5%

3%

Frans Henrikson

Kristinestad.

Ständigt lager av:

Kolonialer, mjöl och Gryn,
Salt o. Tobaksfabrikater,
Fönsterglas, Petroleum,
Byggnadstegel m. m. m. m.

Goda varor! Billiga priser!

Gudstjänster.

I stadens kyrka. 4 söndagen efter Trefalt.
dighet. Svensk högmässa kl. 10 f. m. Fink
högmässa kl. 1 e. m.

Kollektion tillfaller kyrkans fonden.

I kyrkan hålles senast aftonsamkväm kl. 7
e. m. med tal af pastor G. W. Eriksson. Gamlid Lina-
berg »Bekännt» berättelse m. m.

Frisäll kollekt uppböres till försäkr för dia-
konifonden.

BESÖK

A. W. WINBERGS

Bageri och Kafé

Rådhusgatan 79.

Kustlägenheter.

Angarna

Per Brahe & P. Thorvödt

största passagerarångare på linjen,
avgå alternerande

Till Kristinestad, Mäntyluofo (Björne-
borg), Raumo, Åbo, Hangö och
Helsingfors varje onsdag kl. 9,30
f. m.

Till Wasa, Yxpilä (Gamla-karleby)
och Jakobstad varje fredag kl. 2
p. d. medtagande passagerare och
last.

Närmare meddelar:

19 Elis Sylvin.

Angfartyget „Norden“

avgår

från Åbo till Nädendal varje söndag
kl. 8 f. m.

från Nädendal till Nystad varje söndag
kl. 9,30 f. m.

från Nystad till Raumo varje söndag
kl. 3 e. m.

från Raumo till Björneborg varje män-
dag kl. 2 f. m.

från Björneborg till Kristinestad via
Sastmola, och Sideby varje måndag
kl. 2 e. m.

från Kristinestad till Kaskö varje tisdag
kl. 8 f. m.

från Kaskö till Wasa varje tisdag kl.
11 f. m.

från Wasa till Kaskö varje torsdag kl.
1 f. m.

från Kaskö till Kristinestad varje tors-
dag kl. 9 f. m.

från Kristinestad till Björneborg via Si-
deby och Sastmola varje torsdag kl.
12 p. d.

från Björneborg till Raumo varje fre-
dag kl. 2 f. m.

från Raumo till Nystad varje fredag
kl. 9 f. m.

från Nystad till Nädendal varje fredag
kl. 2 e. m.

från Nädendal till Åbo varje fredag kl.
6,30 e. m.

Elis Sylvin. 18

Pianolektioner

meddelar

Verna Nyman.

Rådhusgatan 35.

Det första numret av Kaskö Tidning utkom den 1 juli år 1914, någon vecka innan första världskriget bröt ut. I årtion-
den var Kaskö Tidning en uppskattad tidning med ett inflytande som vida översteg Kaskös horisont. Ännu lever tid-
ningen kvar nu med namnet SydÖsterbotten, som ägs av Bonniw News i Stockholm och delvis redigeras i Sundsvall.

ALKOHOL

ALKO

Alko: Försäljningen av alkoholfritt ökar kraftigt – men andelen är fortfarande liten

ALKOS FÖRSÄLJNINGSSIFFROR för juli visar en tudelad utveckling: den totala litermängden sjönk med 2,5 procent jämfört med juli i fjol, men försäljningen av alkoholfria drycker ökade med hela 65,1 procent.

Den största nedgången sågs i försäljningen av starka drycker, som minskade med 8,2 procent. Vinförsäljningen sjönk med fem procent, medan bryggeriprodukter – öl, cider och blanddrycker – ökade med 20,7 procent. Trots den kraftiga ökningen utgör alkoholfritt fortfarande mindre än två procent av Alkons totala försäljning.

Het juli styrde dryckesvalen

– Sommarens försäljning har präglats av fräschör och lätthet – mousserande viner, vita viner och roséviner. Även öl är en del av sommarens avslappnade måltider och umgänge, och deras försäljning ökade hos oss med över 28 procent. Den heta juli minskade däremot försäljningen av rödviner med omkring tio procent, säger Alkons produktkommunikationschef Matti Syrjä.

Alkoholfritt är mer än läsk

Enligt Syrjä är ökningen av alkoholfria alternativ en del av en global trend där kvaliteten och utbudet har förbättrats snabbt.

– Kvaliteten och bredden i sortimentet av alkoholfria produkter har ökat markant de senaste åren. Konsumenternas växande efterfrågan har också fått producenterna att satsa mer på kvalitet, och alkoholfritt är idag verkligen något helt annat än bara läsk, säger Syrjä.

Öl är dragloket bland de alkoholfria

alternativen, men även alkoholfria mousserande viner har blivit populära. Dessutom växer trenden med alkoholfria cocktails och färdiga mocktail-blandningar.

Skörde- och Oktoberfestöl på väg in i sortimentet

I slutet av augusti går Alkons sortiment in i skördesäsongen, då bland annat Oktoberfest-öl anländer till hyllorna. Mer detaljerad försäljningsstatistik finns på Alkons webbplats.

UKRAINA

RYSSLANDS OPROVOCERADE ANFALL MOT UKRAINA

Kommentar: Toppmötet i Alaska – en diplomatisk déjà vu och ett förkrossande slag för Ukraina

DET MYCET upphaussade toppmötet mellan Trump och Putin i Alaska har avslutats, och resultaten är tydliga: det gav ingen vapenvila, ingen fredsplan och inget hopp för Ukraina. Det var långt ifrån en framgång, det var en häpnadsväckande seger för Vladimir Putin och ett förödande bakslag för Ukrainas suveränitet.

Ett toppmöte utan substans

Trots ”mycket produktiv” optik ledde toppmötet inte till någon konkret överenskommelse. Som The Guardian rapporterat erkände Trump: ”Det finns inget avtal förrän det finns ett avtal.” Samtidigt beskrev Putin mötet som ”bara en referenspunkt” – inte en lösning, men en språngbräda för mjukare diplomati. (Guardian)

Putins PR-kupp

Putin gick därifrån med mycket mer än bara uppmärksamhet. Han talade först på pressträffen – och satte både ton och narrativ på amerikansk mark. Som Reuters noterade var detta ingen tillfällighet – Putin säkrade en PR-vinst, samtidigt som han förblev ohotad. (Reuters) The Guardian lyfte fram hur hans ankomst och medias koreografi cementerade den segern ytterligare. Trump, å sin sida, överöste Putin med beröm och behandlade honom med ovanlig värme – och kommenterade senare på Fox News att mötet var en ”10” av 10. (Guardian, New York Post)

Från tomma ord till strategisk fördröjning

Putin insisterade på att den så kallade ”överenskommelsen” hade sina rötter i att ta itu med de ”grundläggande orsakerna” till konflikten – vilket i praktiken förstärkte hans icke-förhandlingsbara krav: ukrainsk Nato-uteslutning,

kontroll över östra Ukraina och bevarande av hans regim. Reuters: Detta var en klassisk förhållningstaktik – att använda diplomati som en fernissa samtidigt som man fortsatte de militära operationerna tämligen oförminskat. Som The Guardian noterade, använde Putin toppmötet för att förhala medan han förberedde ytterligare militära aktioner.

Vem är det egentligen som bestämmer här?

Samtidigt klingar Trumps påståenden om att han är ”nära ett avtal” allt mer ihåligt. Han både lovordade toppmötet och parerade svåra frågor – och behöll en bild av framsteg utan någon substans. (The Times, Reuters)

En förlust för Ukraina

Slutresultatet är tydligt: inget genombrott, inga kompromisser, ingen vapenvila. Samtidigt går Putin därifrån mer stärkt än någonsin, efter att effektivt ha neutraliserat västerländsk kritik samtidigt som han sänt ett starkt budskap: Ryssland kan fortsätta att skriva om reglerna.

Europeiska allierade och ukrainska tjänstemän är oroliga, och det med rätta.

Toppmötet i Alaska må ha sett polerat ut, men i själva verket var det en mästarklass i politisk teater – ett segervarv för Putin.

Ledare: Alaska var Putins scen

DET MYCIKET upphaussade toppmötet i Alaska kommer inte att bli ihågkommet som ett steg mot fred utan som en förödmjukande uppvisning av västvärldens svaghet.

Det blev ingen vapenvila, inget avtal, inga framsteg för Ukraina. I stället stod Vladimir Putin som den obestridda segraren. Han dominerade presskonferensen och förklarade lugnt att samtalen ”bara är en referenspunkt”, medan Donald Trump muttrade att ”det finns inget avtal förrän det finns ett avtal”.

Detta är inte diplomati. Det är kapitulation förklädd till dialog. Kreml fick den plattform, de rubriker och den legitimitet de längtar efter – utan att göra den minsta eftergift. Ukraina fick ingenting.

Genom att ge Putin en global scen utan att kräva resultat signalerade väst att aggression lönar sig. Alaska var inte ett fredstoppmöte. Det var teater – och Putin skrev manuset.

RYSSLANDS OPROVOCERADE ANFALL MOT UKRAINA

Ukraina - en kort historia

The name of Ukraine in Ukrainian, decorated with the Ukraine flag colors and with a warp effect.

Jurta

Creative Commons Zero, Public Domain Dedication

Ukraina har en lång och komplex historia. För över 1 000 år sedan var området centrum för Kievriket, den största och mäktigaste staten i Europa vid den tiden. Men efter år av interna konflikter och invasioner av mongolerna togs landet över av Litauen och blev senare en del av det polsk-litauiska samväldet.

I mitten av 1600-talet bildade ukrainarna sin egen stat, kosackhetmanatet, efter att ha gjort uppror mot det polska styret. Trots påtryckningar från Moskva lyckades landet förbli självständigt i mer än 100 år. I slutet av 1700-talet var dock större delen av Ukraina absorberat i det ryska imperiet.

Efter att det ryska imperiet kollapsade 1917 blev Ukraina under en kort tid självständigt, men föll snart under sovjetisk kontroll. Sovjettiden var hård: två svältkatastrofer på 1920- och 1930-talen dödade mer än åtta miljoner människor. Under andra världskriget dog ytterligare sju till åtta miljoner ukrainare under både nazisternas och Sovjets ockupation. Kärnkraftskatastrofen i Tjernobyl 1986 släppte ut massiv strålning och blev en av de värsta olyckorna i historien.

När Sovjetunionen upplöstes 1991 röstade Ukraina starkt för självständighet. Men det nya landet kämpade med korruption, svag demokrati och ekonomiska problem.

Den orangea revolutionen 2004–2005 pressade den regeringen att tillåta rättvisare val. Den politiska kampen fortsatte och 2013–2014 bröt massprotester ut efter att president Viktor Janukovyč avvisat ett handelsavtal med EU till förmån för Ryssland. Våldet mot demonstranterna ledde till att han föll från makten och flydde till Ryssland. Strax därefter invaderade och annekterade Ryssland Krim 2014. Det underblåste också kriget i östra Ukraina, där striderna har fortsatt sedan dess. År 2022 hade över 14 000 civila dödats eller skadats.

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en fullskalig invasion av Ukraina – det största kriget i Europa sedan andra världskriget. Till en början erövrade de ryska styrkorna stora områden, men de underskattade Ukrainas beslutsamhet. I dag gör Ryssland anspråk på fyra ukrainska regioner, men kontrollerar dem inte fullt ut, och världen har inte erkänt dessa annekteringar.

Kriget har tvingat mer än sex miljoner ukrainare att fly utomlands, vilket har skapat Europas största flyktingkris sedan andra världskriget. President Volodymyr Zelenskij har fokuserat på att ena ukrainarna, kämpa för att återfå förlorade territorier och arbeta för ett EU-medlemskap.

Källa: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/>

UNIVERSITET

VASA UNIVERSITET

Stadsexpert Sampo Ruoppila blir arbetslivsprofessor vid Vasa universitet

DOKTORN I SAMHÅLLSVETENSKAP Sampo Ruoppila har utsetts till ny arbetslivsprofessor vid Vasa universitet. Hans expertområde är stadsforskning, och i sin nya roll kommer han att främja samarbetet mellan universitetet och Vasa stad.

Ruoppila tar med sig en bred erfarenhet av stadsforskning, forskningssamarbeten och praktisk stadsutveckling. Han har tidigare arbetat som forskare vid Helsingfors universitet, lett stadsforskningsprogrammet vid Åbo universitet och stad, samt varit gästprofessor vid Politecnico di Milano. För närvarande arbetar han också deltid som forskare vid Helsingfors universitet och är delägare i SpinUnit Lab Oy, ett företag som specialiserar sig på smart stadsplanering.

Målet: Stärkt samarbete mellan univer-

sitet och stad

Ruoppilas uppdrag innebär att utveckla den så kallade "Vasamodellen", där universitetets expertis ska kopplas mer systematiskt till stadens utveckling.

– Vasaregionen har ambitiösa mål när det gäller grön omställning och tillväxt. Konkurrenskraftiga företag behöver en levande och attraktiv stad. Forskningens roll i beslutsfattandet är avgörande, och jag vill bygga samarbeten som gynnar både universitetet och staden, säger Ruoppila.

Han betonar att samarbeten mellan städer och universitet spelar en viktig roll i regional utveckling. I Vasa syns detta redan i exempelvis EnergyVasa-klustret, där universitetet samarbetar med företag och myndigheter.

Långsiktigt samarbete bortom enskilda projekt

Enligt Ruoppila är nyckeln att skapa samarbetsmodeller som inte är beroende av enskilda projekt utan bygger på långsiktig

verksamhet.

– Vasa universitet bedriver redan betydande forskning om stads- och regional utveckling. Jag vill göra den mer systematiskt och öka dess samhällspåverkan, säger han.

Ruoppila har en omfattande publikationslista och internationell erfarenhet inom stadsforskning. Han är docent vid Åbo universitet och har handledt flera doktorsavhandlingar.

– Jag ser fram emot diskussioner om hur forskningssamarbetet i Vasa kan utvecklas för att bli ännu mer effektivt, säger Ruoppila.

Arbetslivsprofessuren är en deltidstjänst som sträcker sig över två år och ingår i den akademiska enheten för ledarskap.

FOTO: Sampo Ruoppila, professor i arbetsliv vid Vasa universitet. Foto: Olli-Pekka Orpo. Foto fritt att använda.

VÄLFÄRDSOMRÅDET

VÄLFÄRDSOMRÅDET

Välfärdsområdet: Renoveringen av T-huset inleds på Vasa centralsjukhusområde

RENOVERINGEN AV T-huset, som ligger i området kring Vasa centralsjukhus, inleds i början av hösten 2025. Byggnaden stod klar 1995 och renoveringen gäller våning 2 och 3.

Byggarbetsplatsen kommer att begränsas utomhus till området mellan T-huvudingången och kundapoteket, men båda kommer att vara i bruk som vanligt under renoveringen.

Nya lokaler för förlossning och gynekologisk vård

Efter renoveringen kommer lokalerna att inrymma förlossningssalar, Seri-stödcentret samt mödra- och

gynekologiavdelningen. I anslutning till T-huvudentrén kommer det också att finnas en ny yta för OLKA:s verksamhet och patientorganisationer. Inflyttning i de nyrenoverade lokalerna är planerad till början av 2027.

Antalet förlossningssalar kommer att förbli detsamma, men de kommer att ha fler förlossningsbås. Den största förändringen på avdelningen är att alla patientrum kommer att ha egen toalett och dusch.

– Lokalerna kommer att göras moderna och anpassningsbara. Personalen deltar aktivt i planeringen och man lyssnar också på patienternas önskemål”, säger biträdande avdel-

ningsskötare Jaana Ekebohm.

Framtida behov beaktas i planeringen

I renoveringen fokuserar man på kundorientering, ergonomi och tillgänglighet. Energieffektivisering, nya tekniska lösningar och kostnadseffektiv service och underhåll är också viktiga mål.

Funktionerna på de övriga våningarna i T-huset, såsom fysioterapiavdelningen, fortsätter som de ska under renoveringen.

VÄLFÄRDSOMRÅDET

VÄLFÄRDSOMRÅDET

Välfärdsområdet: Äldre får sin röst hörd vid bedömning av funktionsförmågan

NU KAN ÄLDRE PERSONER själva bedöma sin funktionsförmåga med en enkel blankett på nätet. Frågorna handlar bland annat om hälsa, rörlighet, matvanor, smärtor och sociala kontakter. Syftet är att inspirera till förändringar som kan förbättra vardagen.

– Vi vill stöda äldre att bevara både funktionsförmåga och välbefinnande. Allt börjar med att den äldre själv får berätta hur hen upplever sin situation, säger Ann-Sofi Larsson, RAI-expert vid Österbottens välfärdsområde.

Bra att göra vid förändringar i vardagen

Det kan vara klokt att fylla i blanketten om man till exempel har slutat med en hobby, träffar färre vänner och släktingar eller tycker att vardagssysslor blivit tyngre. Orsaken kan vara minnesproblem, hörselnedsättning, rädsla för att ramla eller annat som gör livet svårare.

Att fylla i blanketten leder inte automatiskt till att man får service eller blir kontaktad av vårdpersonal. Om man behöver hjälp ska man själv ta kontakt med vården.

Stöd finns att få
I Österbotten finns många tjänster som kan stöda äldre, som hjälpmedelsservice, hemrehabilitering, seniorrådgivning och minnespoliklinik. Om man vill kan man ge vårdpersonalen tillstånd att läsa svaren i blanketten.

Svaren kan även användas anonymt för att utveckla tjänsterna och samarbetet mellan välfärdsområdet och kommunerna.

Mer information och anvisningar finns på osterbottensvalfard.fi.

Är du 65+?

Nu kan du själv bedöma din hälsa, rörlighet och vardag med en enkel nätblankett.

☐ Hjälper dig se vad som fungerar bra och vad som kan förbättras.

☐ Du bestämmer själv om vården får se dina svar.

Mer info: osterbottensvalfard.fi

SKOLORNA

SKOLORNA BÖRJAR

Antalet förstaklassare fortsätter att minska – 51 000 barn börjar skolan i höst

ANTALET ELEVER i första klass har minskat i alla landskap i Fastlandsfinland mellan 2020 och 2024. Kvantitativt sett var minskningen störst i Nyland, med över 1 000 elever och flest elever. Relativt sett har dock antalet förstaklassare minskat mest i Kymmenedalen (20 %), Mellersta Finland (18 %) och Kajanaland (17 %).

Sammanlagt studerar årligen cirka 546 000 elever i årskurserna 1–9 i den grundläggande utbildningen. Av dem studerar 6 procent vid en svenskspråkig läroanstalt. För 12 procent av grundskoleeleverna är deras modersmål något annat än finska, svenska eller samiska. Andelen elever med främmande språk som modersmål har ökat stadigt.

Dessutom studerar årligen 7 500 personer lärokursen i den grundläggande utbildningen eller ämnen inom den grundläggande utbildningen för vuxna.

Över 10 000 elever deltar årligen i utbildning som handleder för den grundläggande utbildningen för barn och unga med invandrarbakgrund. Antalet elever i förberedande undervisning inom den grundläggande utbildningen har minskat under de senaste två åren. En av orsakerna till detta är att antalet barn och unga som kommer från Ukraina har minskat.

Det totala antalet studerande i gymnasieutbildning har ökat stadigt

Uppskattningsvis kommer över 37 000 elever att inleda sina gymnasiestudier i höst. Siffran har varit mer eller mindre oförändrad under de senaste åren. I be-

dömningen ingår de som studerar enligt vuxenlärokursen som leder till studentexamen i gymnasieutbildning.

Däremot har det totala antalet studerande inom gymnasieutbildning ökat stadigt. År 2024 fanns det totalt cirka 112 200 studerande i gymnasierna, jämfört med 111 400 året innan. Ökningen av det totala antalet studenter och det faktum att antalet nya studenter har varit oförändrat innebär att allt fler studenter ägnar mer än tre år åt sina studier.

Trots ökningen av det totala antalet studerande har antalet studerande som studerar för studentexamen enligt lärokursen för vuxna minskat med omkring 600 personer sedan 2021. År 2024 uppgick antalet till cirka 11 100.

Kvantitativt sett har antalet studerande i gymnasiet ökat mest i Nyland under åren 2020–2024, med nästan 3 300 studerande. Relativt sett har ökningen varit störst i Mellersta Österbotten (10 %) och Norra Österbotten (5 %). Antalet studerande i gymnasieutbildning har minskat mest både kvantitativt och relativt sett i Södra Savolax (23 %).

År 2024 var 42 procent av studerandena i gymnasieutbildning män och 58 procent kvinnor.

Antalet studerande som påbörjar en yrkesinriktad grundutbildning är fortsatt stabilt

Inom utbildning som leder till en yrkesinriktad grundexamen inleder cirka 40 000 studerande i allmänhet sina studier i augusti varje år. Sedan 2020 har 8–9 procent av denna grupp avlagt delar av en grundexamen. Studier för en yrkesinriktad grundexamen kan inledas under hela året, men andelen som börjar i augusti har i allmänhet varit cirka två tredjedelar av dem som inlett under hela året.

I allmänhet inleder över 4 000 studerande sina studier för yrkes- eller specialyrkesexamen i augusti varje år, men år 2024 var de 3 800 studerande. Av dem som påbörjat yrkes- eller specialyrkesexamen har 16–19 procent avlagt examen efter 2020.

Det exakta antalet studerande som inleder sina yrkesstudier i augusti i år blir känt i början av september. Till dem som inlett utbildningen hör också de som inte avlagt grundskolan på våren samma år.

År 2024 hade 19 procent av de studerande som avlade en yrkesinriktad grundexamen ett främmande språk som modersmål. Av dem studerade 40 procent inom hälsa och välfärd och 21 procent inom servicesektorn. Andelen personer med ett främmande språk som modersmål har ökat stadigt sedan 2020, då den var 14 procent av alla studerande.

Av alla studerande som avlagt yrkesinriktad grundexamen var 49 procent kvinnor, men av dem som påbörjat yrkes- eller specialyrkesexamen var andelen kvinnor 59 procent. Det populäraste området för kvinnor som avlägger kandidatexamen är hälsa och välfärd, där 39 procent av de kvinnliga studerandena studerar. När det gäller yrkesexamina och specialyrkesexamina är ekonomibranschen populäraste för kvinnor, där 41 procent av de kvinnliga studerandena studerar.

På motsvarande sätt studerar män mest inom det tekniska området: 45 procent av männen som studerar till en yrkesinriktad grundexamen och 32 procent till en yrkes- och specialyrkesexamen. Inom yrkes- och specialyrkesexamina är handels- och förvaltningsbranschen populär också bland män, eftersom en tredjedel av dem studerar inom detta område.

Källa: _Utbildningsstyrelsen

ASTRONOMI

ASTRONOMI

Blicka uppåt! Perseidernas meteorsvärm lyser upp augustinätterna

VARJE ÅR i augusti bjuder himlen på en av sina mest storslagna föreställningar – Perseidernas meteorsvärm. I år når den sin höjdpunkt natten mellan måndagen den 12 och tisdagen den 13 augusti, och astronomer förutspår ett särskilt intensivt skådespel. Under ideala förhållanden kan du räkna med upp till 90 “stjärnfall” i timme

Ett kosmiskt möte

Perseiderna uppstår när jorden korsar det svansliknande spår av stoft och småpartiklar som kometen Swift–Tuttle lämnat efter sig under sina färder runt solen. Dessa dammkorn, som oftast inte är större än sandkorn, rusar in i jordens atmosfär i hastigheter på cirka 60 kilometer per sekund. Friktionen får dem att hetta upp och förintas i ett ögonblick – och det är denna brinnande färd vi ser som ljusa strimor på himlen.

Namnet “Perseiderna” kommer från stjärnbilden Perseus, där meteorsvärmens så kallade radiant – den punkt på himlen där strimmorna tycks utgå ifrån – ligger.

När och var ska man titta?

I Finland syns Perseiderna bäst i landets södra och mellersta delar, eftersom de ljusa sommarnätterna i norr fortfarande kan störa sikten. Den bästa tiden att titta är mellan midnatt och gryningen, då radianten står som högst på himlen och antalet synliga meteoror ökar.

Vill du maximera upplevelsen? Sök dig till en plats med fri horisont och minimalt med ljusföroreningar. Byggbelysning, gatlampor och upplysta fasader kan drastiskt minska antalet meteoror du ser. Ursa Astronomiska Förening rekommenderar att man tar hjälp av Skywarden’s Observation Service för att hitta mörka platser.

I Vasa är Meteoriihi på Söderfjärden en utmärkt observationsplats. Här har du fri sikt i alla väderstreck och gott om utrymme för både stjärnkikare och picknickfilar. Adressen är Marenintie 292.

Perfekta förhållanden i år

I år sammanfaller Perseidernas topp med en första kvartmåne, vilket innebär att månens ljus är svagt och inte stör sikten. Detta är en lycklig omständighet – en stark måne kan annars dränka de svagare meteorerna i sitt sken.

Dessutom inträffar toppnatten mitt i

veckan, vilket ofta innebär färre bilar och människor ute på landsbygden. Den som kan ta sovmorgon dagen efter har alltså ett guldläge för en lång natt under stjärnorna.

Så förbereder du dig

Att se Perseiderna kräver ingen dyr utrustning – tvärtom är det bästa verktyget dina egna ögon. Men några enkla förberedelser kan göra upplevelsen ännu bättre: Kom tidigt så att du hinner vänja ögonen vid mörkret. Det tar ungefär 30 minuter för synen att ställa om.

Klä dig varmt – även augustinätter kan bli kyliga.

Ta med en filt eller stol att ligga på, så slipper du få ont i nacken.

Ha tålamod – meteorerna kommer i omgångar, ibland med längre pauser emellan.

Mer än bara ljusstreck

Perseiderna är inte bara en astronomisk händelse – det är också en kulturell upplevelse. I många kulturer ses stjärnfall som lyckobringande, och i modern tid är det en perfekt anledning att samlas med familj och vänner för att dela en gemensam stund under den öppna himlen.

För barn kan det bli en magisk introduktion till astronomin. Att ligga ute en sommarkväll, titta upp och vänta på det plötsliga, flyktiga strecket över himlen är en påminnelse om vår lilla plats i universum – och om dess skönhet.

Ett återkommande skådespel

Perseiderna återkommer varje år, men styrkan varierar beroende på hur tätt partikelfältet är och hur förhållandena på jorden ser ut. Även om 2025 års meteorsvärm inte är den mest intensiva i historien, pekar prognoserna på en ovanligt klar och ljus topp.

Så boka in natten till den 13 augusti i kalendern, stäng av mobilens skärmljus och rikta blicken mot nordost. Med lite tur får du se ett tiotal meteoror på bara några minuter – några korta, några långa och gnistrande, och kanske en eller annan med rödaktig nyans.

Himlens eget fyrverkeri väntar.

KLIMATFÖRÄNDRINGEN

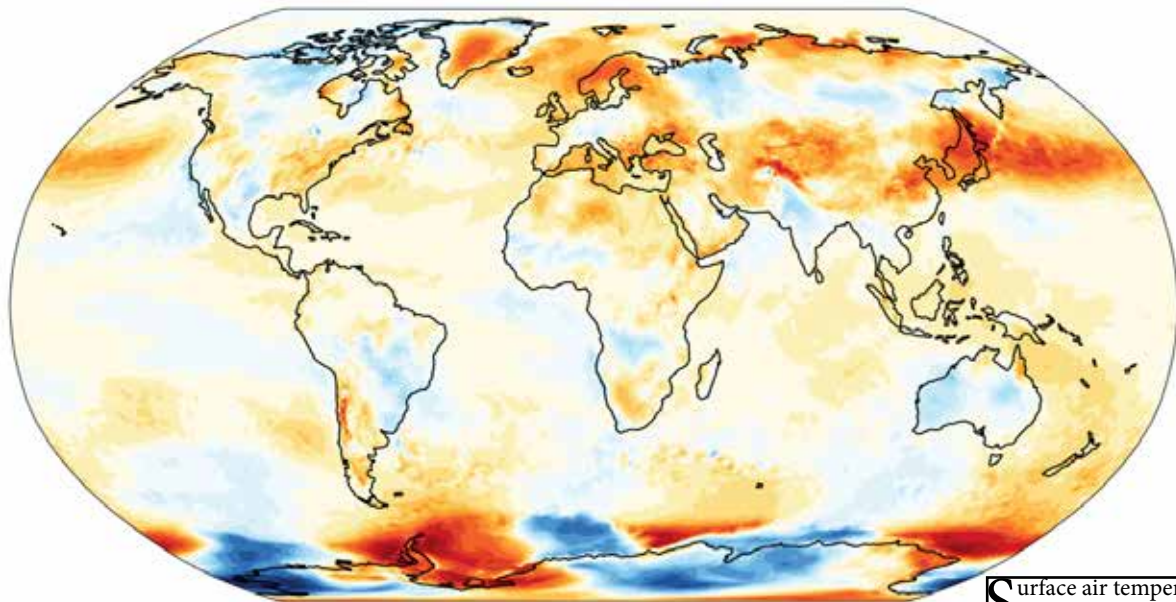
KLIMATFÖRÄNDRINGEN

Copernicus: Den tredje varmaste juli innebär en liten paus från de globala temperaturrekorden

Surface air temperature anomaly • July 2025

Reference period: 1991–2020 • Data: ERA5 • Credit: C3S/ECMWF

Surface air temperature anomaly for July 2025 relative to the July average for the period 1991–2020. Data source: ERA5. Credit: Copernicus Climate Change Service /

PROGRAMME OF
THE EUROPEAN UNION

WORLDWIDE BY

ENLIGT NYA UPPGIFTER från Copernicus Climate Change Service var juli 2025 den tredje varmaste juli som någonsin uppmätts i världen. Den genomsnittliga globala lufttemperaturen vid ytan för månaden var 16,68 °C, vilket är 0,45 °C varmare än en typisk juli mellan 1991 och 2020.

Även om juli 2025 var något kallare än de rekordvarma julimånaderna 2023 och 2024, var det ändå 1,25 °C varmare än det förindustriella genomsnittet från 1850–1900. Detta innebär att även med en liten sänkning av den globala temperaturen fortsätter den långsiktiga uppvärmningstrenden.

Europa kände av hettan – särskilt i norr

Även i Europa var juli 2025 ovanligt varm. Medeltemperaturen över land var 1,30 grader högre än normalt. I norra Europa, särskilt Sverige och Finland, drabbades landet av kraftiga värmeböljor. Sydöstra Europa drabbades också av värmeböljor och skogsbränder, och Turkiet rapporterade ett nytt nationellt rekord på 50,5 grader.

Vissa delar av Europa, som Centraluropa, västra Ryssland och delar av Spanien, var svalare än genomsnittet.

Resten av världen: blandade temperaturer

Utanför Europa sågs temperaturer över genomsnittet i områden som Himalaya, Kina och Japan. Å andra sidan uppmättes temperaturer under genomsnittet i delar av Antarktis, liksom i Nord- och

Sydamerika, Indien, Australien och delar av Afrika.

Varning från klimatexperter

Carlo Buontempo, direktör för Copernicus klimatförändringstjänst, kommenterade:

”Även om sviten av rekordmånader har avbrutits, har klimatförändringarna inte upphört. Vi upplevde fortfarande extrem hettan och förödande översvämningar i juli. Om vi inte minskar utsläppen av växthusgaser snabbt kan vi förvänta oss fler temperaturrekord och förvärrade effekter.

Om Copernicus: Copernicus klimatförändringstjänst (C3S) drivs av Europeiska centrumet för medellånga väderprognoser och finansieras av EU. Den övervakar klimatet med hjälp av satellit- och väderdata från hela världen.

HÄLSA

DIET OCH HÄLSA

Två äpplen om dagen är bra för din hälsa

ORDSPRÅKETt "ett äpple om dagen håller doktorn borta" kan behöva uppdateras, eftersom ny forskning tyder på att konsumtion av två äpplen dagligen ger ännu större hälsofördelar. Gastroenterologen Dr. Joseph Salhab framhåller att äpplen, som är rika på fibrer och antioxidanter, bidrar till leverhälsa, förebyggande av cancer, viktkontroll och förbättrad metabolisk funktion (Salhab 2023). Den här artikeln utforskar de vetenskapliga bevisen som stöder påståendet att två äpplen om dagen kan förbättra det allmänna välbefinnandet.

Hälsofördelar med två äpplen om dagen 1. Leverhälsa och minskad risk för fett-lever

Äpplen innehåller polyfenoler, särskilt flavonoider och pektin, som har visat sig minska fettansamlingen i levern. En studie publicerad i The American Journal of Clinical Nutrition fann att äppelpolyfenoler signifikant minskar markörer för oxidativ stress och inflammation i levern (Koutsos et al. 2015). Dr Salhab konstaterar att "antioxidanterna och fibrerna i äpplen hjälper till att minska risken för leversjukdomar" (Salhab 2023).

2. Förebyggande av tjocktarmscancer

Det höga fiberinnehållet i äpplen främjar tarmhälsan genom att öka nyttiga bakterier och minska cancerframkallande föreningar i tjocktarmen. En metaanalys i Public Health Nutrition rapporterade att regelbunden äppelkonsumtion är förknippad med en 20 % lägre risk för kolorektal cancer (Fabiani et al. 2016). Dr Salhab betonar att "skyddande föreningar i äpplen minskar risken för tjocktarmscancer" (Salhab 2023).

3. Förbättrad kontroll av kolesterol och blodsocker

Äpplen är rika på lösliga fibrer, särskilt pektin, som binder till kolesterol i tarmen och underlättar dess utsöndring. En studie i JAMA Internal Medicine visade att dagligt äppelintag sänker LDL-kolesterolet med upp till 10 % (Hyson et al. 2015). Dessutom hjälper den långsamma matsmältningen av äppelfibrer till att stabilisera blodsockernivåerna, vilket minskar risken för diabetes (Salhab 2023).

4. Viktkontroll och mättnad

Fiber- och vatteninnehållet i äpplen ökar mättnaden och minskar det totala kaloriintaget. Forskning i Appetite fann att delta-gare som åt äpplen före måltiderna konsumerade färre kalorier än de som inte gjorde det (Flood-Obbagy och Rolls, 2009). Dr Salhab säger att äpplen är "ett bra mellanmål för

viktkontroll" (Salhab 2023).

5. Fördelar för den mentala hälsan

Utöver den fysiska hälsan kan äpplen också stödja det mentala välbefinnandet. En studie från National University of Singapore visade att fruktkonsumtion, inklusive äpplen, är kopplad till lägre risk för depression hos äldre vuxna (Goh et al. 2022).

Vetenskapliga bevis stöder starkt hälsofördelarna med att konsumera två äpplen dagligen. Från leverskydd till mental hälsa är äpplen ett kostnadseffektivt och naturligt sätt att förbättra det allmänna välbefinnandet. Som Dr. Salhab avslutar, "Två äpplen om dagen kan avsevärt förbättra flera aspekter av hälsan" (Salhab 2023).

Referenser

- Fabiani, Roberto, Minelli Liliana, and Patrizia Rosignoli. 2016. "Apple Intake and Cancer Risk: A Systematic Review and Meta-Analysis of Observational Studies." *Public Health Nutrition* 19 (14): 2603–2617.
- Flood-Obbagy, Julie E., and Barbara J. Rolls. 2009. "The Effect of Fruit in Different Forms on Energy Intake and Satiety at a Meal." *Appetite* 52 (2): 416–422.
- Goh, Xin Yi, Li Ling Tan, and Ee-Heok Kua. 2022. "Fruit Consumption and Depression in Older Adults: Findings from the National University of Singapore Aging Study." *Journal of Affective Disorders* 300: 246–252.
- Hyson, Dianne A., David J. A. Jenkins, and Mark A. Pereira. 2015. "The Effect of Apple Fiber on Lipid Metabolism in Healthy Individuals." *JAMA Internal Medicine* 175 (4): 645–651.
- Koutsos, Athanasios, Julie A. Lovegrove, and Kieran M. Tuohy. 2015. "Apples and Cardiovascular Health—Is the Gut Microbiota a Core Consideration?" *The American Journal of Clinical Nutrition* 101 (2): 251–259.
- Salhab, Joseph. <https://www.hindustantimes.com/lifestyle/health/gastroenterologist-explains-why-you-should-eat-2-apples-daily-lower-risk-of-fatty-liver-colon-cancer-weight-loss-diet-101754367422527.html>

Den här artikeln är endast avsedd för informationsändamål och ersätter inte professionell medicinsk rådgivning. Sök alltid råd från din läkare om du har frågor om ett medicinskt tillstånd.

KYRKOTORP

Kyrkotorpet i Pörtom: En tidlös inblick i Finlands förflutna

Inbäddat i en lugn skogsglänta i Velkmoss omkring 10 km från Pörtom kyrkoby ligger ett unikt vittnesbörd om en svunnen tid – Kyrkotorpet i Pörtom.

Som en av Finlands tre kvarvarande kyrkotorp ger denna historiska plats en fascinerande inblick i livet på landsbygden för över hundra år sedan. Kyrkotorp grundades i Finland under 1700-talet som ett sätt att ge inkomster till kyrkan. De var vanligtvis belägna i avlägsna områden, där kyrkan ägde stora skogsområden. Torpet sköttes av en arrendefamilj, som ansvarade för

att sköta skogen och betala en del av vinsten till kyrkan. I gengäld fick familjen rätt att bruka marken för sitt eget uppehälle.

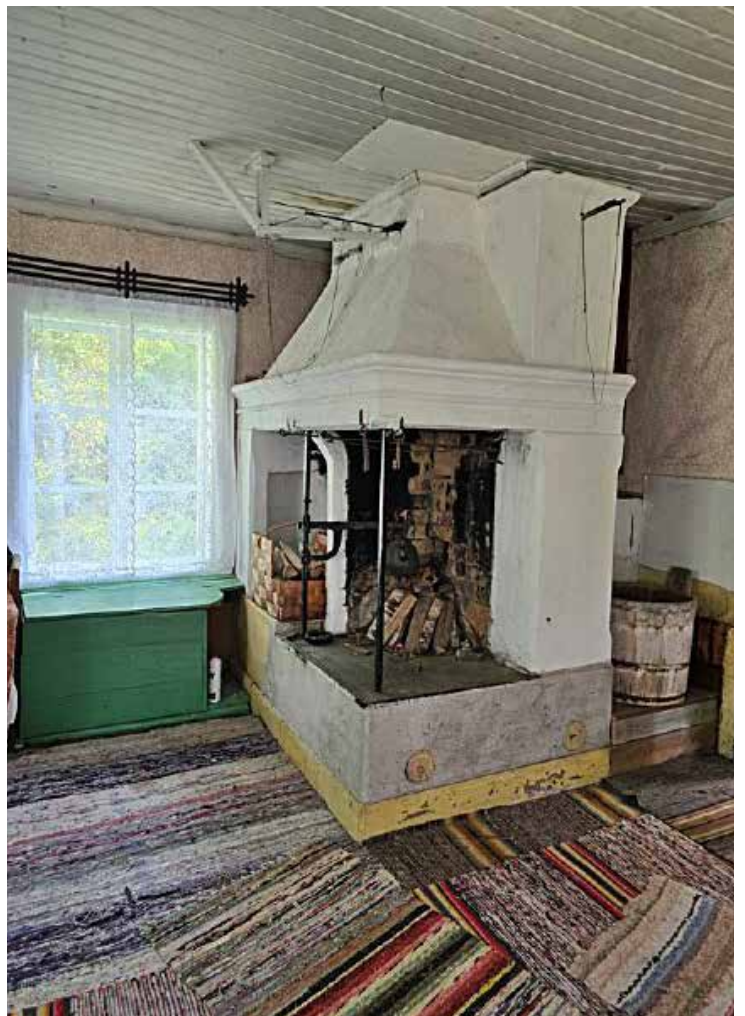
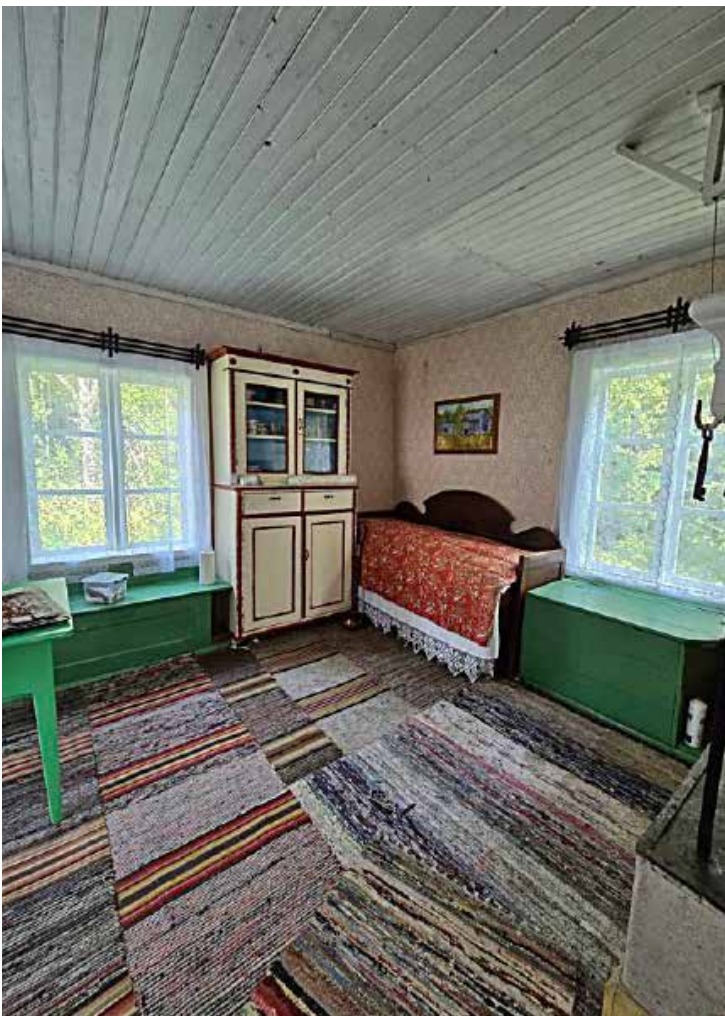
Pörtom kyrkotorp har anor från 1752, då den lokala församlingen fick 100 hektar skogsmark. Torparnas liv var utmanande, de skulle röja mark, hugga ved och sköta om sin boskap. Trots svårigheterna lyckades de försörja sig och bilda familj med många barn. Idag står Pörtom kyrkotorp kvar som ett vackert bevarat exempel på en traditionell finsk gård. Huvudbyggnaden, från början av 1900-talet, har varsamt restaurerats till sitt ursprungliga skick. Inuti kan besökarna utforska de autentiska möblerna och appa-

raterna som en gång tillhörde hyresgästfamiljerna.

I torpet finns också ett antal ekonomibyggnader, bland annat en ladugård, ett stall och ett sädesmagasin. En av de mest slående egenskaperna hos Pörtom kyrkotorp är dess fridfulla och idylliska miljö. Platsen är omgiven av frodiga skogar och lugna ängar och erbjuder en känsla av lugn och flykt. Besökare kan njuta av lugna promenader genom skogen, utforska de historiska byggnaderna och lära sig om den fascinerande historien om denna unika plats.

Pörtom kyrkotorp har under de senaste åren blivit ett populärt utflyktsmål för besökare både från Finland och utlandet.

Platsen är öppen för allmänheten under hela året och det finns guidade turer. Förutom de historiska rundturerna är torpet också värd för en flera evenemang varje sommar. Ett besök på Pörtom kyrkotorp är en resa tillbaka i tiden till en enklare tid. Här kan besökare uppleva sevärdheterna, ljuden och dofterna av livet på landsbygden i Finland som det en gång var. Det är en plats där det förflutna blir levande och där besökare kan få kontakt med den rika historien och arvet i detta vackra land.

LITTERATUR

BOKRECENSION

Recension: En skör kärlek i krigets skugga – Petter Sandelins *Skott*

SKOTT, Petter Sandelins romandebut, får vi inte en traditionell krigsroman. Trots att handlingen utspelar sig under fortsättningskriget, där soldater ligger i skyttegravar och patrullupdrag kantar tillvaron, är det inte stridsscenerna som bär berättelsen. Istället är det stillheten, väntan och det lågmålt vibrerande livet som får ta plats. Här är det tystnaderna, blickarna, de förtroliga viskningarna om natten som skapar spänning – inte explosionerna.

Det är en tunn roman på knappt 140 sidor, men i sin koncentration är *Skott* lika rik som många tegelstensromaner. Sandelin bevisar att det inte krävs många sidor för att beröra på djupet. Det här är en sådan bok man kanske läser i ett enda svep, men som dröjer kvar länge – med ett språk som viskar snarare än ropar, med bilder som etsar sig fast i minnet.

Subtil kärlek i ett maskulint landskap

Centralt i romanen är den varsamtecknade kärlekshistorien mellan två soldater, Tallgren och Ståhl. Sandelin skildrar deras närmande med en sprödhet och återhållsamhet som är ovanlig i svensk finlands-svensk samtidslitteratur. Under romanens första halva finns inga utspel, inga deklarationer – bara antydningar: ett leende, en blick som dröjer, en beröring som kanske är en tillfällighet men ändå får pulsen att slå lite fortare.

Den poetiska försiktigheten i deras förälskelse speglar både krigets tystnad och de outtalade normer som råder mellan män i ett militärt sammanhang. Det är just detta återhållna uttryckssätt som gör kärleksskildringen så

drabbande. Tallgren och Ståhl är inte hjältar i traditionell bemärkelse, men de bär på ett mod som krävs för att älska i det fördolda, under hotet från både fiendens kulor och samhällets normer.

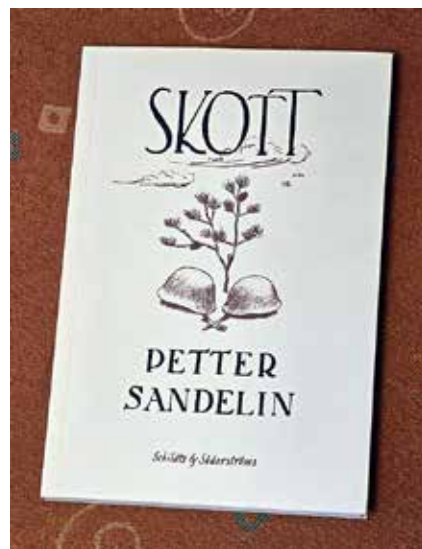
Ekot av Okänd soldat – och något mer

Läsare som är bekanta med Väinö Linnas *Okänd soldat* kommer att känna igen vissa karaktärsdrag i Sandelins persongalleri: där finns den plikt-trogne, den bitskt ironiske, den lågmålde betraktaren. Men där Linnan bygger sin roman kring ett kollektiv, riktar Sandelin sin kamera tätt in på den enskilda individen. *Skott* är därmed både en dialog med den finska krigslitterära traditionen – och ett brott mot den. Här får en annan berättelse höras: en öm kärlekshistoria mitt i dödens domän.

Människolivets parallell i ett träd

En av bokens mest fascinerande strukturella inslag är berättelsen om ett träd som följer romanens kronologi. Från fröets första sprängning av sitt skal, genom växt, mognad, och slutligen död, får vi följa trädets livslinje parallellt med huvudpersonens. Det är en diskret, men mäktig allegori över människans existens. Trädet är både symbol och konkret gestaltning av livets gång – lika utsatt för årstiders obeveklighet som människan för krigets meningslöshet.

Att trädet dör samtidigt som huvudpersonen kan läsas som ett uttryck för att människan och naturen är sammanbundna. Det blir också en påminnelse om livets cirkulära rytm: där ett frö spricker för att börja leva, och allt oundvikligen rör sig mot förmultning – både i jord

och själ.

Minnet som det som bär Bokens sista sidor byter ton. Här handlar det om att minnas. Sandelin visar hur vissa ögonblick – särskilt den första stora kärleken – etsar sig fast i medvetandet och förblir levande, oavsett hur mycket tid som passerar. Det som händer mellan Tallgren och Ståhl har inte bara betydelse där och då, i krigets nu, utan blir något som bär, trots att framtiden ser osäker eller omöjlig ut.

Detta ger romanen ett melankoliskt men vackert efterklang. Kärleken i *Skott* är inte något triumferande, inget som slutar i harmoni. Men den får ett slags evigt liv i minnet – och det är kanske mer verkligt än mycket annat.

Poetiskt språk i jordnära miljö

Petter Sandelin är poet, och det märks. Språket i *Skott* är varsamt rytmiskt, bildrikt men aldrig tungt. Här finns inga stilistiska åthävor, inga onödiga ornament – men varje mening tycks slipad som ett stenkorn. I naturbeskrivningarna når språket ibland en nästan

magisk realism: det vibrerar i mossan, viskar i träden, brusar i tystnaden. När skotten brakar, känns de som sprickor i själva textväven.

Samtidigt finns det ett starkt jordnära element i berättelsen. Soldaterna täljer, sover i leriga diken, klagar över löss. Det är en konkret tillvaro, fylld av smuts och väntan. Men mitt i detta lyser språkets känslighet – som om Sandelin vill säga att även det mest grå kan bära något skimrande.

Skott är en roman om kärlek, liv och död – men framför allt om det som gör livet uthärdligt när allt annat hotar att slås sönder. Det är inte en krigsroman i klassisk mening, snarare en roman om att vara människa i krig. Om längtan, ömhet, minnet och det som får oss att fortsätta andas trots att framtiden är hölj i dimma.

Med poetisk stringens och existentiell tyngd har Petter Sandelin skrivit en debutroman som är både lågmåld och stor. En bok att bära med sig – likt minnet av en blick i natten.

KULTUR

VASA LITTFEST

Vasa LittFest i november – en kulturfestival att se fram emot

Pajtim Statovci. Foto: Ano Kurki / Otava

När höstmörkret sänker sig över Vasa i november, tänds ett kulturellt ljus som samlar litteraturläskare från hela Svenskfinland – och långt därutöver. Vasa LittFest, som i år ordnas den 13–15 november 2025, bjuder återigen på ett stjärnspäckat program fyllt av litterära möten, djupgående diskussioner och gränsöverskridande samtal.

Temat för årets festival är Gräns(er) – ett mångbottnat ämne som belyser fysiska, kulturella, språkliga och mentala gränser, men också de som överskrids i litteraturen. Festivalen vill lyfta fram hur författare tänjer gränser, överskrider genrer och belyser världen ur nya perspektiv.

Bland de första gästande författarna hittar vi några verkliga publikfavoriter. Den Finlandiaprisbelönade Pajtim Statovci återvänder till Vasa med sin hyllade roman *Lehmä synnyttää yöllä* (2024), som redan blivit en internationell succé och sålts till flera språk. Statovci är känd för sina tematiska djupdykningar i identitet och tillhörighet – ämnen som ligger helt i linje med årets festivaltema.

Från Sveriges nordligaste delar kommer Mikael Niemi, författaren bakom *Populärmusik från Vittula*, som blev både bok- och filmklassiker. Niemi är en mästare i att skildra Tornedalen och gränslandet mellan språk, kulturer och generationer. Hans nya roman *Sten i siden* är en släktkrönika om livet

i norr och får premiär i finländskt festivalsammanhang i Vasa.

Den finländska skådespelaren, fotografen och sångerskan Laura Malmivaara kommer också till LittFest. I ett unikt samarbete med Vasa stadsorkester och kompositören Arttu Takalo framför hon delar ur sin roman *Iltatähti*, ackompanjerad av vibrafon och orkester – en konstnärlig föreställning där musik, litteratur och scenkonst möts.

Flera intressanta namn är också klara. Mikko Kamula, folklorist och författare till den populära *Metsän kansa*-serien, talar om Finlands historiska gränser. Kamula har blivit en ny folkfavorit med sina romaner som väver ihop fakta, myt och berättartradition från 1400-talets Finland.

Vetenskapsjournalisten Marcus Rosenlund, känd från radio och sina populärvetenskapliga böcker, diskuterar planetens gränser. I sin senaste bok lyfter han fram den underjordiska världens mysterier – mikrober, mineraler och liv där solen aldrig lyser.

Festivalen bjuder även på humor, värme och dialekt. Den folkkära poeten Heli Laaksonen, känd för sina sydvästfinska rim och sin finurliga blick på vardagen, intar scenen på Vaasan kaupunginteatteri. Hennes

verk *Pulu uis* och de senaste böckerna om naturen har gjort henne till en av landets mest älskade scenpersonligheter.

En kväll under festivalen ägnas det övernaturliga, mytiska och skrämmande. Författarparet Tiina och Marko Hautala leder ett samtal om true crime och satanism med religionsvetaren Tuomas Äystö, aktuell med boken *Paholaisen perilliset* (2025). Samma kväll deltar även etnologen Jenna Kostet, Finlands mest kända moderna häxa Kuperikettu, och författaren Riina Pelttonen i en panel om myter, magi och magiska platser i Österbotten.

– Vi vill väcka både läslust och tankar om vår samtid. Temat Gräns(er) låter oss tala om identitet, historia och samhälle från såväl personliga som globala perspektiv, säger festivalens kulturproducent Ilkka Nyqvist.

LittFest är inte bara ett litteraturevenemang – det är en mötesplats där idéer, generationer och språk får mötas. Programmet innehåller som vanligt författarintervjuer, diskussioner, workshoppar och kvällsevenemang. Det uppdateras kontinuerligt under hösten på vasa.fi/littfest.

Vasa LittFest 2025 – en festival som suddar ut gränser och vidgar horisonter.

WASA DAGBLAD
Nr 23 Söndagen den 8 juni 2025
ISSN 2934-2445
Stuglivet billigast i Korsholm
Inkeri Julkunen
Stadsteaterns år
En ny era i viktmisskning
Finlandia-utställningen
Guillain-Barre

WASA
DAG-
BLAD

Wasa Dagblad

Välkommen till en ny era av dagstidningar! Säg hej till **Wasa Dagblad** - den smarta nyhetskällan som Du kan läsa överallt och som håller Dig välorienterad.

Så, vad är egentligen **Vasa Dagblad**? Jo, det är din veckodos av nyheter, information, skratt, insikt och allt annat som gör livet litet klokare, och roligare.

Och det bästa av allt? Det är **GRATIS!** Precis, du läste rätt. Inga dolda avgifter, inga prenumerationer. Vi tror att nyheter ska vara tillgängliga för alla, oavsett om du är på en strand i Thailand eller i ditt favoritcafe runt hörnet. Så hur fungerar det? Enkelt! Bara ladda ner vårt **Wasa Dagblad** till din tablett, och du har hela världen i din hand.

Vi på **Wasa Dagblad** vet att finländare älskar sitt kaffe. Varje söndagsmorgon kan du njuta av ditt favoritkaffe och samtidigt uppdatera dig om världens händelser. Så ta fram kaffekoppen, sätt dig bekvämt och läs **Vasa Dagblad**.

I en värld full av tråkiga nyheter behövs det något som oss för att krydda till tillvaron. Välkommen till **Vasa Dagblad** - vi gör nyheter lättare att svälja!

www.vpress.ovh

KYRKA

Utsikt från Berghälls kyrkas torn

Berghälls kyrka, belägen i Berghälls stadsdel i Helsingfors, är en imponerande granitbyggnad. Den fungerar som huvudkyrka för Berghälls församling (den andra kyrkan är Alphills kyrka). Kyrkan, ritad av arkitekten Lars Sonck, exemplifierar den nationalromantiska stilen i kombination med internationella jugendinflenser. Denna stil kännetecknas av användningen av traditionella finska material, robusta arkitektoniska former och naturinspirerade motiv och färger.

I sommar har allmänheten en unik möjlighet att besöka Berghälls kyrkas 65 meter höga torn, som erbjuder hisnande utsikt över hela Helsingfors. På en klar dag är det till och med möjligt att se ända till Estland, även om detta inte var fallet under vårt besök idag.

Du kan klättra i Berghälls kyrkas torn mot en avgift mellan 1 juni och 31 augusti på onsdagar och lördagar från 11.00 till 16.00. Berghälls kyrkas café, som säljer förfriskningar, snacks och souvenirer, är öppet från onsdag till lördag från 11.00 till 16.00. Berghälls kyrka är öppen året runt, varje dag.

Denna unika upplevelse ger både lokalbefolkning och turister chansen att se Helsingfors från ett nytt perspektiv och njuta av stadens skönhet ovanifrån.

BYGGPROJEKT

GÖR DET SJÄLV-BYGGARE

Bra att komma ihåg om du vill bygga ett lager! En påminnelse för gör-det-själ-byggare

SOMMARENBÄR DEN perfekta tiden för byggprojekt, men se till att kontrollera reglerna innan du börjar bygga – särskilt om din tomt ligger nära en väg! Även om den nya bygglagen (2025) underlättade tillståndspraxisen för små byggnader, krävs det fortfarande ett separat tillstånd av NTM-centralen för byggande på ett skyddat område vid en motorväg.

Vad är en vägskyddszon?

Ett skyddsområde är ett område i anslutning till ett vägområde där byggnaden är begränsad på grund av trafiksäkerheten och väghållningen. Dess bredd beror på typen av väg:

Huvud- och huvudvägar: 30 meter

Motorvägar: 50 meter

Regionala vägar och anslutande vägar: 20 meter

Avståndet mäts från vägens mittlinje,

och ingenting – inte ens ett staket eller ett skjul – får byggas på området utan särskilt tillstånd av närings-, trafik- och miljöcentralen.

Reformen lättade på reglerna för små byggnader

Från och med ingången av 2025 krävs inte längre bygglov för lager, garage och bastur på mindre än 30 kvadratmeter, förutsatt att de:

De är inte avsedda för bostadsbruk.

Följ planen och byggnadsordningen (t.ex. avstånden till tomtgränserna).

På samma sätt är det nu möjligt att uppföra trädskronor på mindre än 50 kvadratmeter utan byråkrati.

Närheten till vägen? Kontrollera tillståndet!

Om din tomt gränsar till en väg gäller ändå begränsningarna i det skyddade området. Till exempel:

Du vill bygga ett 25 kvadratmeter stort lager intill vägen. Enligt den nya lagen krävs inget bygglov, men om

byggnaden ligger i ett skyddat område (t.ex. mindre än 30 meter från motorvägens mittlinje) behöver du ett särskilt tillstånd från Närings-, trafik- och miljöcentralen.

När man ansöker om tillstånd bedömer man om bygget medför fara för trafiken eller olägenhet för väghållningen. I processen ingår att lyssna på grannarna och att ta fram en lägeskarta (situationsplan).

Tips för byggare

Mät avståndet från vägen – Är din tomt en del av ett skyddat område?

Förfrågan från NTM-centralen – Bekräfta kraven innan du börjar bygga.

Följ reglerna – Även om du inte behöver tillstånd är avstånd och säkerhet viktigt.

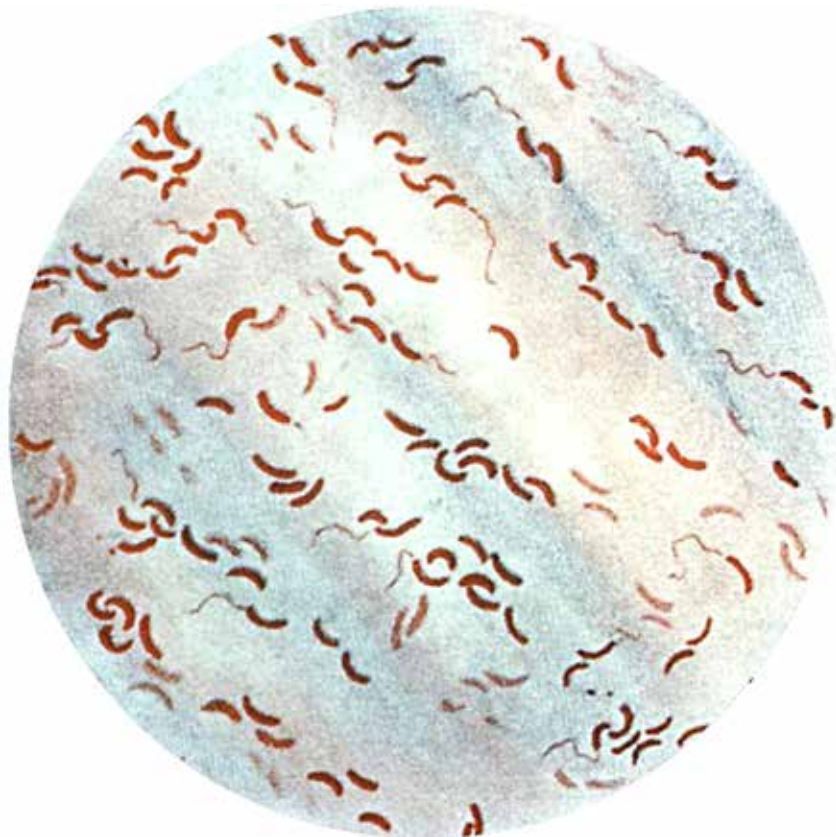
Låt inte överraskningar bromsa dina sommarbyggdrömmar – kolla reglerna och njut av ett lyckat projekt!

Källa: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Sydöstra Finland

SJUKDOMAR

SJUKDOMAR

THL varnar: Du kan bli smittad av vibrios i havsvatten

DEN LÅNGVARIGA VÄRMEBÖLJAN har höjt vattentemperaturen, och Institutet för hälsa och välfärd (THL) varnar för att detta ökar risken för att smittas av vibrios vid Östersjö-kusten. Särskilt personer med försvagat immunförsvar rekommenderas att undvika simning om de har hudsprickor eller sår.

Fyra allvarliga fall i juli

I juli konstaterades fyra allvarliga fall av vibrios i Finland. Bakterien har påträffats i blod och smittorna kommer från kusterna i södra och sydvästra Finland. I samtliga fall har infektionen troligen smittat när man

simmat genom en trasig hud. Under tidigare varma somrar, som 2014, 2018 och 2021, har också fler fall av vibrios upptäckts.

Vad är vibrios?

Vibrios är en infektion som orsakas av bakterier av släktet *Vibrio*. Dessa bakterier förekommer naturligt i bräckt vatten, till exempel i Östersjön, men deras antal kan öka betydligt i varmt vatten. I sötvatten, som sjöar och floder, finns de inte. Det är viktigt att notera att badvattenburen vibrios inte är detsamma som kolera.

Hur smittar vibrios och vilka symtom orsakar den?

Infektionen smittar vanligtvis genom en trasig hud eller ett öppet sår när man simmar. Resultatet är ofta en lokal dermatit, som kan kräva en

antibiotikakur. Om kroppens immunförsvar är nedsatt kan infektionen utvecklas snabbt och orsaka en allvarlig, till och med livshotande allmäninfektion när bakterien kommer in i blodomloppet.

En vibriosinfektion kan också orsaka öroninfektioner eller maginfluensasymtom om havsvatten sväljs. Symtomen på magsjuka kan vara från några timmar till flera dagar.

Riskområden

THL följer med situationen och bedömer riskerna i samarbete med Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC). För närvarande finns det en ökad risk för vibrios särskilt i kustområdena i Norra Österbotten, Egentliga Finland, Åland, Östra Nyland, Helsingfors och Kymmenedalen. I övriga kustområden i Finland är risken för närvarande medelhög. Risken är förhöjd så länge ytttemperaturen i havsvattnet är hög.

Bild; *Vibrio cholerae* gram färgning CDC.jpg

Den här bilden visar ett mikrofototaget från ett gramfärgat prov, som avslöjar förekomsten av många flagellatbakterier av *Vibrio cholerae*, även kända som *Vibrio comma*-bakterier. Denna speciella stam av *V. cholerae* orsakar asiatisk kolera. Lägg märke till den karakteristiska spräckliga formen hos dessa organismer. CDC

Public domain.

AI-MUSIK

Bästa AI-musikgeneratorer 2025 – från rap beats till operamästerverk

Föreställ dig en 16-årig aspire-rande rappare som vill skapa nästa virala hit men inte vet hur man producerar beats. Eller en pensionerad musiklärare som drömmer om att komponera en opera men inte har några tekniska färdigheter. Kanske till och med en podcastare som letar efter det perfekta bakgrundsspåret utan att betala dyra licensavgifter. År 2025 kommer AI-musikgeneratorer att ha avancerat till den punkt där de kan förvandla vem som helst – oavsett musikalisk utbildning – till kompositörer.

Men med så många tillgängliga alternativ, vilka AI-verktyg sticker verkligen ut? Vi testade de bästa plattformarna för att hitta de bästa AI-musikgeneratorerna 2025 som tillgodoser olika behov, genrer och kompetensnivåer.

Suno AI 3.0 – Kungen av AI-genererade låtar

Suno AI gjorde vågor 2024 med sin förmåga att generera hela låtar – texter, sång och instrumentaler – från enkla textmeddelanden. År 2025 har Suno AI 3.0 förfinat sina algoritmer för att producera ännu mer naturligt klingande sång och genrespecifika kompositioner.

Bäst för: Blivande sångare, låtskrivare och innehållsskapare.

Varför det är bra: Skriv en uppmaning som ”upptempo pop-punk-låt om sommarkärlek” och Suno kommer att skapa en hel låt på några sekunder

Perfekt: Vår tonårsrappare som precis skrivit ”ett slagkraftigt trap-beat med ett aggressivt flöde” och fick en demo i studiokvalitet på några minuter.

Udio Pro – Bästa verktyget för AI-musiksamarbete

Udio tog ett annat tillvägagångssätt genom att fokusera på samarbete mellan människa och AI. Dess 2025 ”Pro”-version gör det möjligt för användare att

börja med en melodi, nynna en melodi eller till och med ladda upp en grov inspelning, som sedan förfinas till en polerad låt av AI.

Bäst för: Musiker som vill ha AI-hjälp istället för full automatisering.

Varför det är bra: Udios ”Smart Remix”-funktion kan förvandla ett enkelt pianoriff till ett perfekt orkesterarrangemang eller en synthesizer-tung EDM-dropp.

Perfekt: Vår operaälskande pensionär som nynnade på en ariaidé och såg Udio förvandla den till ett brett, orkestrerat stycke med syntetisk operasång.

AIVA 4.0 – Expert på klassisk musik och filmmusik

Medan många AI-verktyg fokuserar på pop och elektronisk musik, är AIVA 4.0 fortfarande en favorit bland klassiska, jazz- och filmkompositioner. Indiefilmskapare, spelutvecklare och till och med professionella kompositörer använder det som inspiration.

Bäst för: Kompositörer, filmskapare och spelutvecklare.

Varför det är bra: AIVA:s ”Emotion Engine” låter användare justera stämningen för en låt (t.ex. Emotion Engine). ”mer melankolisk” eller ”heroisk klimax”), vilket gör den idealisk för att komponera scener.

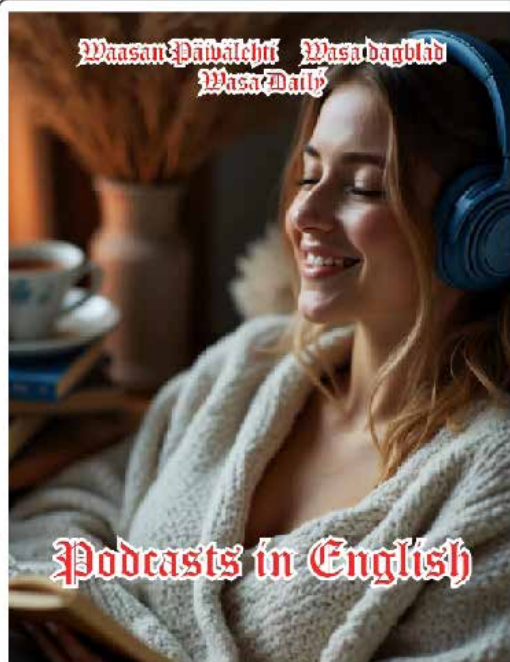
Framtiden för AI-musik?

Även om AI-musikverktyg fortfarande inte helt kan ersätta mänsklig kreativitet, har de blivit ovärderliga assistenter som hjälper nybörjare att skapa professionellt klingande låtar och ger experter nya sätt att experimentera.

Den bästa delen? De flesta av dessa verktyg erbjuder gratis nivåer, så vem som helst kan börja komponera idag. Oavsett om du är en tonårig rappare, en pensionerad operaentusiast eller bara någon som älskar att göra musik, har AI-musikgeneratorer 2025 något för dig.

AI

AI-genererade poddar: En ny era för ljudinnehåll med NotebookLM

**Podcast in English:
Russian disinformation**
<https://vpress.ovh/podcasts.htm>

I den snabbt föränderliga världen av digitala medier fortsätter artificiell intelligens (AI) att tänja på gränserna och omforma branscher samt omdefiniera kreativa processer. En av de mest banbrytande utvecklingarna är Googles NotebookLM, en avancerad språkteknologi med potential att revolutionera podstavärlden.

Med sin förmåga att skapa ljudinnehåll av mänsklig kvalitet öppnar NotebookLM upp nya och spännande möjligheter inom AI-drivna berättelser, utbildning och underhållning.

Framväxten av AI-genererade poddar

Podcastbranschen växer i en rasande takt, och innehållsskapare samt medie företag letar ständigt efter innovativa verktyg för att effektivisera produktionen och stärka kreativiteten. NotebookLM, som först fick uppmärksamhet för sin förmåga att generera hög-

kvalitativa texter, har nu tagit steget in i ljudinnehållet. Denna banbrytande teknik kan producera poddar som är nästan omöjliga att skilja från de som skapats av mänskliga programledare, vilket skapar nya möjligheter för framtiden.

Det som gör NotebookLM-genererade poddar så attraktiva är flera unika funktioner som skiljer dem från traditionella poddar:

Naturligt ljudande röst: NotebookLM kan generera ljudinnehåll med en röst som efterliknar den naturliga rytmen och tonen i mänskligt tal. Detta gör att lyssnaren får en smidig upplevelse där det är svårt att avgöra om podden är AI-genererad.

Mångsidiga ämnen: Oavsett om det handlar om nyheter, aktuella händelser eller lättsamma berättelser, kan NotebookLM hantera en mängd olika ämnen. Dess flexibilitet gör det till ett idealiskt verktyg för innehållsskapare som vill utforska olika genrer utan tidskrävande produktion.

20 vardagliga förkortningar du behöver känna till (och kanske några du knappast behöver)

Förkortningar finns överallt nuförtiden. Från sms-akronymer till teknisk jargong, de praktiska kombinationerna på 3 bokstäver (och ibland längre) kan vara förvirrande om du inte är insatt. Men frukta inte, andra förkortningsäventyrare! Den här artikeln kommer att utrusta dig med kunskapen att dechiffrera 20 av de vanligaste förkortningarna du kommer att stöta på i vardagen.

LOL: Laughing Out Loud, Lots of Laugh, ljudligt skarr, mycket skratt (Den här kan redan vara en klassiker för många!)

BRB: Be Right Back (Perfekt för en snabb toalettpaus under en pratstund)

OMG: Oh My God, »Herre Gud!« (Uttrycker förvåning eller starka känslor)

IMHO: In my humble opinion, I min ödmjuka åsikt (Ett sätt att inleda din åsikt artig)

** ASAP: ** Så snart som möjligt (Tänder en eld under någon... snyggt)

FYI: For Your Information, För din information (En heads-up för någon)

ETA: Estimated time of arrival, Beräknad an-

komsttid (Låter dig veta när du kan förvänta dig någon)

OSA: Vänligen svara (formell begäran om svar på en inbjudan)

PDF: Portable Document Format (Ett vanligt filformat för dokument)

JPG: Joint Photographic Experts Group (Ett populärt bildfilformat)

GIF: Graphics Interchange Format (Ett annat bildformat, känt för animationer)

TIFF: Tagged Image File Format (används för bilder av hög kvalitet)

WWW: World Wide Web (Grunden till det internet vi känner till)

HTTP: Hypertext Transfer Protocol (Språket som webbsidor använder för att prata)

GPS: Global Positioning System (Hjälper dig att navigera i världen)

Bankomat: Uttagsautomat (din vänliga lokala bankomat)

DIY: Gör det själv (för de händiga människorna där ute)

VIP: Mycket viktig person (Någon som får specialbehandling)

TBA: Kommer att meddelas (Håll ögonen öppna för mer information)

TBD: Att vara bestämd (Vi håller fortfarande på att ta reda på saker)

Det här är bara ett

smakprov på förkortningsvärlden, men med dessa 20 under bältet är du på god väg att dechiffrera det vardagliga språket, från avslappnade texter till tekniska dokument. Så nästa gång du ser en förkortning som får dig att klia dig i huvudet, kom ihåg den här listan och fortsätt att utforska den underbara världen av stenografisk kommunikation!

Wasa Dagblad

En modern tidning med en layout med drag av 1870-talets press. På den tiden hade tidningar bara 4-8 sidor. Mycket text, men inga bilder alls, så det är mycket att läsa på några sidor.

Tidningen innehåller citat från gamla dagstidningar hämtade från Riksarkivet (digi.kansalliskirjasto.fi). GPT3, Gemini, Aria och Monica gör en del av det rutinmässiga redigeringsarbetet, t.ex. översättning, korrekturläsning och skrivande av korta notiser. Alla texter har granskats av journalister och redaktionen ansvarar för texternas innehåll.

Wasa Dagblad är en publikation av dagstidningstyp som än så länge utkommer på söndagsmorgnar. Men vårt mål är att den ska komma ut varje morgon i framtiden.

Tidningen finns tillgänglig gratis på nätet.

Läsarnas texter är välkomna!

Tidningen är lokalt ägd och kommer att fortsätta att vara det.

Chefredaktör är Hans Björknäs.

Redaktion: Wasa Dagblad, Skolhusgatan 37 B 7, 65100 Vasa, tel. +358-40-5462455.

Redaktionen i Helsingfors: Wasa Dagblad, Andra linjen 9 B 36, 00530 Helsingfors. Telefon +358-40-5462455. Annonser kan sändas via e-post i jpg-format, ta gärna kontakt med redaktionen.

E-post: wasadagblad@gmail.com

HOROSKOP FÖR AUGUSTI 2025

Augusti-horoskop – Stjärnorna snackar strunt (och lite sannin

Väduren (21/3–19/4)
Du får en briljant idé i augusti. Tyvärr är det någon annan som redan haft den. Trösta dig med glass. Mycket glass. Helst med strössel.

Oxen (20/4–20/5)
Pengar kommer till dig! Inte mycket, men kanske en rabattkupong till Lidl. Ändå något. Kärleken blommar, men bara om du vattnar den.

Tvillingarna (21/5–20/6)
Du är överallt och ingestans. Precis som din semester. Testa att andas djupt, meditera – eller bara hitta dina nycklar.

Kräftan (21/6–22/7)
Du känner dig känslig. Det är okej. Alla gråter ibland över en överkokt pasta. I slutet av månaden väntar en överraskning – kanske

en pizza.

Lejonet (23/7–22/8)
Det är DIN månad! Allt kretsar kring dig – precis som du gillar det. Njut, men kom ihåg att andra också finns. Tyvärr.

Jungfrun (23/8–22/9)
Du försöker planera varje detalj. Men augusti har andra planer. Släpp kontrollen en stund. Inte Excelarket – men kanske to-do-listan.

Vågen (23/9–22/10)
Du tvekar mellan solhatt och regnjacka. Ta båda. Livet är ett modeäventyr i augustiväder. Romantik? Ja. Förvirring? Också ja.

Skorpionen (23/10–21/11)
Du dras till mysterier i augusti. Som: "Vem tog min laddare?" eller "Varför svarar de inte på mitt sms?" Håll huvudet kallt och sticket vasst.

Skytten (22/11–21/12)
Reslusten kallar! Tyvärr kanske bara

till närbutiken. Men tänk: varje brödköp är en expedition. Äventyr börjar med små steg – och kanske en kasse.

Stenbocken (22/12–19/1)
Du försöker vara ansvarsfull – men augusti vill att du ska slappa. Ta av dig kavajen, sätt på dig flipflopsen. Världen klarar sig utan dig i två dagar. Kanske.

Vattumannen (20/1–18/2)
Innovation och knasiga idéer bubblar i dig. Några är till och med bra. Starta inte en podd. Eller jo – men bara om den handlar om marsvin och filosofi.

Fiskarna (19/2–20/3)
Du drömmer dig bort. Augusti känns som en akvarellmålning – vacker men lite blöt. Skriv ner dina tankar. Någon dag blir det kanske en bok. Eller en väldigt förvirrad inköpslista.

HUMOR FÖR ETT- HUNDRA ÅR SEDAN

SÅDANT SOM MAN SER OCH INTE SER

Lärarinnan: Saker som man ser kallas konkreta eller verkliga, saker som man inte ser kallas,
— Nå Lisa O-o-o-
Lisa: Oanständiga.

MÅLARE ELLER POET

- Jag vet inte om jag skall bli poet eller målare.
— Bli målare.
— Har Ni sett några av mina tavlor?
— Nej, man jag har läst ett par av Edra dikter.

TRETTON VID BORDET

Har Ni någonting emot att det är tretton vid bordet?
— Jo, om det endats finns mat för tolv.

ROLLS-ROYCE

Anna: — Var det kärlek vid första ögonkastet?
Dagny: — Absolut. Genast då jag såg honom i hans nya Rolls- Royce.

ARBETE DÖDAR INGEN

— Varför arbetar Ni inte ? Hårt arbete dödar ingen.
— Ni misstar Er frun.
Jag förlorade mina båda hustrur på det viset.

BORTSPRUNGEN

— Har pojken några särskilda märken på vilka man kan känna igen honom, frågade polis-konstapeln av fadern vars son hade sprungit

bort.

— Nej inte ännu, men får jag bara tag i honom skall det ej dröja länge förrän så är fallet.

LUNDBERG

— Känner du Lundberg?
— Javisst! Jag känner honom så bra, att jag inte mera känner honom.

INTE HEMMA

Frun: Där kommer fru Petterson, säg att jag ej är hemma.
Tjänarinnan: Bra frun.
Frun: Nå vad sade hon.
Tjänarinnan: Gud vare lov.

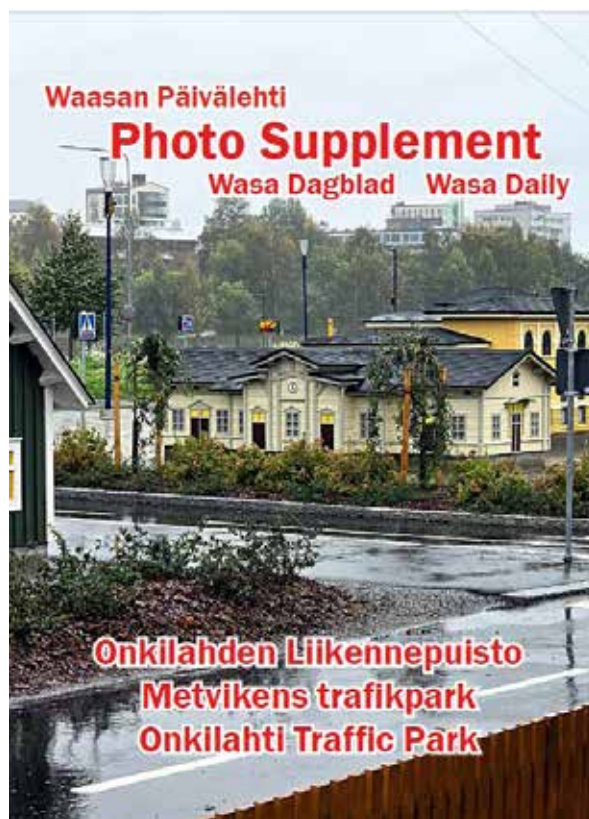
Astronomic picture of the week:

PSYCHE (Asteroid).jpg

An illustration depicting the target of NASA's Psyche mission: the metal-rich asteroid Psyche, in the main asteroid belt between Mars and Jupiter. Credits: NASA/JPL-Caltech/ASU
NASA
Public domain

Nästa vecka:

Från läsarna

Vi tar väldigt gärna emot inläggfrån våra läsare. Kommentarer, historier, minnen, debatt, nyheter från hemorten. Sannolikt kommer detta att vara den viktigaste delen i denna vår tidning. Men utrymmet är ju begränsat, så skriv gärna rätt så kort! Säsänd gärna inlägg till:
wasadagblad@gmail-com

Annonsera i WD

Det kan ha ett visst PR-värde att vara bland de första som annonserar i denna historiska och hypermodärna dagstidning.
Sänd annonser till
wasadagblad@gmail.com
som jpg, tiff eller png,

WASA DAGBLAD
wasadagblad@gmail.
com